Бүхы оронуудай пролетаринар, нэгэдэгты!

БУРЯАД ҮНЭН

СОВЕТСКЭ СОЮЗАЙ КОММУНИС ПАРТИИН БУРЯАДАЙ ОБКОМОЙ, БУРЯАДАЙ АССР-ЭЙ ВЕРХОВНО СОВЕДЭЙ, МИНИСТРНҮҮДЭЙ СОВЕДЭЙ ОРГАН

Майн 1921 оной ... 21-hээ гарана | № 113 (17536) | 1987 оной майн 15, пятница | Сэн 3 мүн.

ХАРИЛСААНАЙ ХАРАА ТҮСЭБҮҮД

КПСС-эй ЦК-гай Политбюрогой гэшүүн, РСФСР-эй Министрнүүдэй Советэй Түрүүлэгшэ В. И. Воротниковой Черногориин Социалис Республикын (СФРЮ) Скупщинын Гүйсэдхэхэ вечэй Түрүүлэгшэ В. Вукадиновичтай майн 13-да хэhэн түгэсхэлэй хөөрэлдөөнэй үедэ тэрэнэй хани ёhоной албанай хэрэгээр СССР-тэ ерээд байха үедэ хэгдэhэн уулзалгануудай, хөөрэлдөөнүүдэй дүнгүүд согсологдоhон байгаа.

Юрэнхы дээрэнь совет-югослав харилсаае саашадань хүгжөөхэ, РСФСР-эй болон Черногориин хоорондохи али бүхы холбоо барисаае нарижуулан hайжаруулха, гүнзэгырүүлхэ арга боломжонууд бии байна гэжэ Москвада үнгэргэгдэнэн уулзалгануудаа, хөөрэлдөөнүүд харуулба гэжэ тэмдэглэгдээ.

1988—1990 онуудта РСФСР-эй болон Черногориин Социалис Республикын хоорондохи харилсаанай гол шэглэлнүүдэй программада энэ үдэр гар табигдаба.

(ТАСС).

И. С. ГОРБАЧЕВОЙ БАЙКОНУР КОСМОДРОМДО, ЛЕНИНСК ХОТОДО ЕРЭЭД БАЙhАН ТУХАЙ

...й ЦК-гай Генеральна ... М. С. Горбачев ... 13-да Казахай ССР-ийн Байконур космодром боломжтой, Ленинск хотодо ерэhэн ... ерээд байха үедөө ... Горбачев эрдэмтэдтэй, ... инженерно-техническэ ... ирилгэшэдтэй, мүн го... зонтой оло дахин ... хөөрэлдэhэн байха ...

...й ЦК-гай Генеральна ... В. И. Ленинэй па... дэргэдэ баглаа сэсэ... табиба.

Горбачев космодром ...бигдаhан замбуулинай ... түхэл маягуудтай ... Совет жолоодогдодог автомат замбуулинай онгосонууд эрдэм-шэнжэлгын ба туршалгын энэ өөрсэ шухаг комплекс дээрэhээ нийдхүүлэгдэнэ. Мүнөө замбуулинай дайдада худэлжэ байhан «Мир» түхэлэй замбуулинай станци эндэhээл табигданхай. Лабораториннуудай, туршалгын стендүүдэй нийдэлгын талмайнуудай дэргэдэ космодромой захиргаанай түб—революциин вождиин нэрэмжэтэ мүнөөнэй гоё hайхан хото— Ленинск город урган бодоо.

Арадай ажахын — хэлхээ холбооной, телевиденийн, сагай уларил ба замбуулинай дайда шэнжэлгын эрилтэ хэрэглэмжэнүүдтэ ашаглагдадаг замбуулинай аппарадууд харуулагдаhан байгаа.

Оло дахин хэрэглэгдэхэ замбуулинай онгосонуудые, мүн эрдэм ухаанай ба арадай ажахын зорилготой томо ехэ хэмжээнэй замбуулинай аппарадуудые, тэрэ тоодо удаан болзорой станцинуудта хэрэглэгдэхэ модульнуудые Газар шадарай замда гаргаха аргатай түлхин гаргагша шэнэ өөрсэ шухаг ракетэ табилгада бэлдэхэ худэлмэри мүнөө үедэ космодромдо үргэнөөр ябуулагдажа байна.

Космонавтика эрдэм-техникын дэбжэлтын түрүү зэргэдэ дабшана, манай ороной эрдэм, техникын олохон hалбаринуудай шэб шэнэ туйлалтануудые hүдэлнэ гэжэ зохёогшодтой, туршагшадтай хөөрэлдэхэдөө тэмдэглээ. Тэрэ хүнэй ажал ябуулгын заха хизаарые үргэдхэхэ арга олгоhон, дэлхэйн бүхы ороннуудые хэлхээ холбооной болон телевиденийн ниитэ нэгэн сетеэр холбоhон, манай бүмбэрсэг дэлхэйн байгаалийн ноосэ баялигуудые атмосферынба сагай уларилай үзэгдэлнүүдые улам бүри гүнзэгыгөөр шэнжэлхын, тон шэнэ, ямаршье холисогүй материалнуудые абахын тула ехэ арга боломжонуудые нээhэн байна. Энээнтэй дашарамдуулан, нэн түрүүн амгалан тайбан зорилготойгоор замбуулинай техникэ саашадань хүгжөөхэ, замбуулинай дайда шэнжэлхэ талаар уласхоорондын харилсаае үргэдхэхэ гээшэ шухала удха шанартай гэжэ тэмдэглэгдэ.

Уулзалгануудай үедэ М. С. Горбачев космодромой хүдэлмэрилэгшэдэй социально-ажаhуудалай эрхэ байдалда анхаралаа өхөөр хандуулба. Тэрэ Пионернүүдэй байшанда, магазинда, спортивна комплексдо, бусад объектнүүдтэ орожо хараhан, городто ажаhуугшадтай хөөрэлдэhэн байгаа.

Эндэ хүнүүд хүйтэн шэмэрүүн сагай уларилда ажаhууна, ажаллана гэжэ тэмдэглэгдээ. Энээнтэй дашарамдуулан, ажалшадай ажаhуудалай, амаралтын асуудалнууд онсо шухала удха шанартай юм. Ленинск хотодо хүн зоной улам бүри ургажа байгаа эрилтэ хэрэглэмжэнүүдые хангахын тула Ленинск хотодо ехэ юумэн хэгдэнүй. Гэбэшье шиндхэгдээгүй асуудалнууд үшөөл ехэ байhаар. Социальна хангалгые улам hайжаруулхыень, эдэ асуудалнуудта анхаралаа ехээр хандуулхыень партийна ба совет органуудта, предприятиннууд болон эмхинүүдэй хүтэлбэрилэгшэдтэ даалгагдаа.

КПСС-эй ЦК-гай Генеральна секретарьтай хөөрэлдэhэн бүхы хүнүүд ороной социально-экономическа хүгжэлтые хурдадхаха талаар ЦК-гай апрелиин Пленумэй, партиин XXVII съездын найруулан тодорхойлhон хараа шугамые бүримүhэн дэмжэжэ байhанаа мэдүүлбэ. Ленинск хотын предприятиннуудай коллективүүд ажабайдалай бүхы талын шэнэдхэн хубилалтануудта эдэбхитэйгээр хабаадана, ехэ урма баяртайгаар, дэбжэлтэ ехэтэйгээр хүдэлнэ, Агууехэ Октябриин 70 жилэй ойн хүндэлэдэ абаhан үндэр социалис уялганнуудаа дүүргэхын түлөө оролдосотойгоор тэмсэнэ.

М. С. Горбачев космодромой болон Ленинск хотын ажалша коллективүүдэй түлөөлэгшэдтэй нютагай Соёлой ордон соо уулзаба. Энэ уулзалга дээрэ М. С. Горбачев үгэ хэлээ.

Слесарь Е. Ф. Арбеков, барилгашан Я. Г. Чернявский, космодромой ветеран А. А. Шумилин, поликлиникын комсомолой организациин секретарь Н. Кормщикова болон бусад уулзалга дээрэ үгэ хэлэбэ.

С. П. Королевой, Ю. А.Гагаринай хүдэлмэридэ хабаатай космодромой дурасхаалта газарнуудаар М. С. Горбачев ябажа хараба.

КПСС-эй ЦК-гай Политбюрогой гэшүүн, КПСС-эй ЦК-гай секретарь Л. Н. Зайков, КПСС-эй ЦК-гай Политбюрогой гэшүүн, СССР-эй Гүрэнэй аюулгүйе сахиха комитедэй түрүүлэгшэ В. М. Чебриков, КПСС-эй ЦК-гай Политбюрогой гэшүүндэ кандидат, СССР-эй оборонын министр С. Л. Соколов, СССР-эй Министрнүүдэй Советэй Түрүүлэгшын орлогшо Ю. Д. Маслюков, СССР-эй Науканнуудай академиин президент Г. И. Марчук, Казахстанай Компартиин ЦК-гай нэгэдэхи секретарь Г. В. Колбин, Казахай ССР-эй Министрнүүдэй Советэй Түрүүлэгшэ Н. А. Назарбаев, партиин Кзыл-Ординскэ обкомой нэгэдэхи секретарь Е. Н. Ауельбеков, союзна министерствэнүүд болон албан зургаануудай бусад хүтэлбэрилэгшэд М. С. Горбачевтой хамта космодромдо ерээ.

(ТАСС).

...ХЭ ОРОНОЙНГОО ПАТРИОТ БАЙХА, hЭШХЭЛЭЭРЭЭ АЖАhУУХА, АЖАЛЛАХА

Ленинск хотын ажалшадтай уулзалга дээрэ М. С. ГОРБАЧЕВОЙ хэлэhэн үгэ

...нухэдүүд!

...й Центральна Коми... Совет правительствын ...таанадые бултыетнай ...рэхөө амаршалаад, ...ргаар худэлhэнэйтнай ...анай Эхэ ороной аша ...ролдосо хэшээл гар... ...ай, зохёохы ёhоор ...ынаhтнай түлөө таанад... ...баясхалан хүргэхые... ...өөгыт.

...ургадаа, совет хүнүүд, ...ра гэhэн үгые ходо... ...эдьхэлээ худэлгэн ...байгаабди. Тэрэ манай ...асари ехэ баатаршал... ...от эрдэм ухаанай илан ...н, социалис ниитын ...тын ехэ арга боломж... ...hүлдэ болонхой.

...Казахстанай нюдэ ал... ...ын нэлэнхы талын дун... ...т хүнүүдэй гүнэзгы ...олой, ажал хэрэгүүдэ... ...ааа манай Совет Эсэгэ ...ролсо омогорхолой мэ... ...ааэлгэдэнэбди. Ок... ...социалис революци... ...о олон үндэhэ яhатан... ...ддэг манай агууехэ ...арадуудай 70 жэл соо ...алдарта замай асари ...алтануудые, Октябриин ...hур хүсые эндэ иланг... ...ор мэдэрнэбди.

...ин үн түрэлтэн түрүү... ... замбуулинай дайда ...ын хэжэ, хүгжэлтэ дэбжэ... ...түүхэдэ шэнэ хуудаhа ...ин. Эндэhээ, Байконур... ...й оной октябрь hарада ...ионно эрдэм, техни... ...ада болоhон Газарые ...дебшадаг түрүүшын ...одон табигдаа бэлэй. ...й апрелиин 12-то ма... ...ной хүн Юрий Алек... ...Гагарин эндэhээл гай... ...г ниидэлгэ хэжэ, замби ...ө хүнэй ниидэлгые нээ... ...Эдэ бүгэдэ совет эр... ...ийнхын хүргжэлтын агуу... ...ануудые болоно.

... эрдэмтэдэй, худэлмэ... ...ой, инженернүүдэй, сэ... ...ргэжэлтэдэй ажал хэ... ...ороо бэлигэнэ зохёог... ...ргэдэhэн өөрсэ шухаг ...ийнхэлэлгын туршал... ...комплекс хадаа манай гү... ...агууехэ индустриальна ...болгохо тухай Ленинэй ...одолой бодото бэелэл ...

...ймай оюун ухаан бо... ...ом арбаад эрдэм-шэн... ...ой, конструкторска эм... ...ой машина бүтээлгын ...ой предприятинуудай хү... ...ийн зэсэсэй дүнгүүд эн... ...ийн гулидхагданхай. ...даа түрүү инженернэ ...одолой ёhотойл поли... ...ь бүхы гол шэглэлнүүд... ...эрдэм-техникын hүүлэй ...илатануудаар хангаг... ...гжэ хэлэхэ байнаб.

...юумэ илангаяа онсо... ...ргэлхые хүсэнэб. Эндэ ...ордом дээрэ тодхогдон ...ийн, хабсаргагдаhан бү... ...ан, тэрэ тоодо ниид... ...а орёо нарин түхеэрэл... ...туршалгын стендүүд ...ийн лабораториннуудhаа эхи... ...ийн гаргадаг хүсэтэ ...ийн, замбуулинай аппа... ...ийн тэдэн соо ажаллаhан ...ы ажабайдалые ханга... ...ирэлгэнүүд, мүнөөнэй ...одорхойлолгын техни... ...ийн орёо нарин прибор... ...ийн хангагдаhан хэрэгсэл... ...ийн түрэгрээ манай Эсэгэ ...ийн бүтэргдэhэн, эрхим ...ийн чартай, мүнөөнэй тех... ...ийн хэмжээндэ хүрэмэ ...ийн зэбсэг мүнөө бидэнэр ...ийн ехэ, үргэн хэмжээ... ...ийн нарин зорилгонуу... ...ийн хэжэ аргатай байhан ...ийн заримдаа эгээлэй ...ийн ралэл хэрэгсэлнүүдые ...ийн hаанаа худалдажа аба... ...ийн додог гээшэбибди?— ...ийн, гэбэшье тон шу... ...ийн хала асуудал ухаан бодолдо... ...ийн мни түрэдэг юм.

Манай эрдэм ухаанда, научна интеллигенцидэ, инженернүүдтэ, конструкторнуудта али бүхы туhаламжа үзүүлхэ шухала байhан тухай энэ үшөө дахин намайе этигүүлнэ. Нүгөө талаhаа абажа харахада, эрилтэнүүдээ шангадхаха, али бүхы дутуу дундануудые усадхаха, Совет засагай 70 жэлэй хугасаа соо бидэнэй нөөсэлhэн тиймэ асари ехэ научна хүсые улам үргэнөөр нэбтэрүүлхэ хэрэгтэй. Энээниие бидэ бэелүүлхэ хүсэтэйбди, энэ хадаа, нүхэдүүд, шэнэдхэн хубилалгын эгээл шухала зорилгонуудай нэгэниинь болоно.

Замбуулинай дайдые шэнжэлхэ талаар туйлалаhан амжалтанууд тухай хэлэхэдээ, элдэб үеын хүнүүдэй уг залгамжалан ажаллажа, ажаhуужа байhые мэдэрнэш. 30 жэлэй урда тэз манай ороние эрдэмтехникын дэбжэлтын түрүү зэргэдэ гаргаhан энэ агууехэ хэрэгые эхилhэн хүнүүдые мүнөөдэрэйнгөө хөөрэлдөөнүүдтэ ходо ходо дурсан hананабди.

Үнэхөөрөөшье, ракетно-замбуулинай техникын талаар манай ороной элитэ ехэ эрдэмтэд, конструкторнууд хододоо худэлдэг байгаа. Академигүүд С. П. Королев, М. В. Келдыш, М. К. Янгель, В. Н. Челомей, Н. А. Пилюгин болон бусад совет космонавтикын үндэhэ hуурние тавилсаhан намтартай.

Эдэ хүнүүд худэлмэридөө бэеэ гамнадаггүй hэн. Тэдэнэр алдар сууда гарахын түлөө оролдоогүй, тэдэнэр нэрэ хүндэдэ хүртэхын, өөhэдынгөө hуудал байдалые hайжаруулхын түлөө бэшэ, харин манай Эхэ ороной хүсэ шадалые хүгжөөхын, hалбаран бадаруулхын түлөө оролдодог байгаа. Эдэмнай үндэр социалис ёhо заншалтай хүнүүд лэ.

Тэдэнэй олон тоото уг залгамжалагшад, hүрагшад, тэдэнэй хэрэгүүдые бата найдамтайгаар үргэлжэлүүлэгшэд, совет эрдэм ухаанай тугые үндэр дээрэ үргэжэ ябаhан хүнүүд мүнөө эндэ, зал соо, олоороо сугларанхай. Партиин Центральна Комитедэй болон Совет правительствын үмэнэhөө таанадые бултыетнай амаршалхые хүсэнэб.

Мүнөө Газар шадарай замда замбуулинай бүхэли лабораториннуудта худэлнэ. Энэ ушар гайхамшаг лэ, юуб гэхэдэ, замбуулиниие амгалан тайбанаар шэнжэлгэдэ шэнэ шатануудай эхилжэ байhые ойлгонобди. Эдэмнай «Мир» станци, «Квант» гэжэ научна модуль, «Союз» болон «Прогресс» гэжэ онгосонууд болоно. Юрий Романенко болон Александр Лавейкин мүнөө замбуулинай дайдада хүндэ хүшэр вахтада жагсанхай.

Эндэhээ, Байконурhаа, манай космонавтнуудые амаршалаябди. Ниидэлгэдэ бэлэдхэлые, замбуулинай дайдада амжалтатайгаар худэлхэ арга шадабариие хангадаг хүнүүдые, эдэ бүгэдын аша туhада түхэреэн сүүдхэдээ ажаллагшадые халуунаар амаршалнабди. Энэмнай заримдаа ехэл эсэбэритэй, тон хүндэ хүшэр, харюусалгатай ажал болоно. Эндэ гол ба хамhабариин худэлмэри гэжэ хубаагдадаггүй. Бүхы ажал хэрэгүүд адли шухала удха шанартай юм гэжэ хэлэжэ болоно. Хүн бүхэнhөө ехэ юумэн дулдыдадаг. Ехэшье, багашье алдуу гаргажа болохогүй. Энэ хадаа бүхы совет хүнүүдтэ үльгэр жэшээ мүн. Мүнөө, манай обществын шэнэ зорилгонуудые шиидхэжэ байха үедэ, энэмнай тон шухала удха шанартай жэшээ мүн. Хуушанайнгаа хандасаар, хуушанайнгаа эрдэм мэдэсээр, мэргэжэлэй бэлэдхэлээр шэнэ зорилгонуудые бэелүүлжэ шадахагүйбди. Оронойнгоо патриот байха, hэшхэлээрээ ажаhууха, ажаллаха, деалгагдаhан хэрэгые hайнаар бэелүүлхэ гэhэн зорилгонуудые шиидхэхын тула, космодром дээрэ ажалладаггал адляар, бидэ бултадаа худэлхэ ёhотойбди.

Таанадай ажал хэрэгүүдтэй танилсалга үшөө нэгэ шухала удха шанартай байна. Ехэ политическэ удха шанартай гэжэ хэлэхэ эрэгтэйб. Манай эрдэм, техникын үмэнэ, нэн түрүүн Эсэгэ ороной машина бүтээлгын үмэнэ XXVII съездын табиhан зорилгонуудые бэелүүлхэ, шиидхэхэ аргатай байhыемнай эдэ бүгэдэ элирхэйлэн гэршэлнэ гэжэ тэрэ хэлэбэ. Энэ хадаа манай экономикые шэнэ шатада, шэнэ техническэ хэмжээндэ, арадай ажахын бүхы hалбаринуудай нөөсэнүүдые алмадаг худэлмэриин хэмжээндэ гаргаха гээшэ үндэhэн шухала асуудал болоно.

Энээнгүйгөөр, нүхэдүүд, хурдадхалга туйлахын арагүй. Хэрбээ бусадай шиидхэдэг асуудалнуудhаа орёо зорилгонуудые таанадай бэелүүлдэг хадатнай, ондоо hалбаринуудташье тэдэнние шиидхэхэ арга боломжонууд биил байха ёhотой. Эдэ бүгэдые хараад байхадаа, найдалнай бүри бэхижэнэ, зүб замаар ябаhанаа батадханабди.

Шэнэдхэн хубилалга тухай хэлэхэдээ, би нэгэ иимэ сасуулалта хэхэмни. Орон соомнай эхилэгдээд байhан шэнэдхэн хубилалга хадаа хүсэ ехэтэй ракетын замбуулин руу нэбтэрэн ороhонтой адли гээд hананагдана.

Замбуулин руу ниидэлгэнүүдэй найдамтай байлгые ямараар бэлдэнэ, ханганабибди, тэрээн мэтээр лэ залан шуудаар, ехэ оролдосотойгоор, hайн бэлэдхэлтэйгээр шэнэдхэн хубилалгын хэрэг ханганаа ёhотойбди. Бүхы шэглэлнүүдтэ — экономическа, социальна болон оюун ухаан бодолой таланнуудта бүхы юумэ үндэhөөрнь хубилгаха ёhотой болоноби. Тэрэ ушарта шэнэдхэн хубилалга хадаа манай обществые хүгжэлтын шэнэ шатада гаргаха, тэрэниие шанарай шэнэ байдалда оруулха байна.

Үшөө нэгэ юумэн тухай хэлэхэ хэрэгтэй. Таанад хадаа партиин ударидалга доро манай арадай ябуулжа байhан шэнэдхэн хубилалгын тон эдэбхитэй тала баримталагшад байнат гэжэ харанабди. Партиин үүсхэлээр мүнөө орон соо хэгдэжэ байhан ажал ябуулганууде хүн зоной дэмжэжэ, түгэснэй тон хэрэгтэй байhые гүнэзгыгөөр ойлгожо байhан ушарынь манай шэлэhэн замай зүб байhанай үшөө нэгэ гэршэ болоно. Тэрээн тухай намhаа сула асуудаг, Эстониндо ябахадамни нэгэ ветеран энэ асуудал нюултагүй сэхэ табяа hэн; мүнөө эхилээд байhан шэнэдхэн хубилгалгые эсэстэнь хүргэхэ хүсэл, эрмэлзэл манай хүтэлбэридэ хүрэхэ гээшэ гү? Би хүрэхэ гэжэ харюусааб. Хэрбээ бидэнэрэй бултадаа, ветеранууд ба худэлмэришэн ангиин, тарялшад болон интеллигенциин, эрдэмтэд болон манай ороной бүхы үетэнэй энэ хэрэгтэ хабаадалсаа hаань, хүсэл эрмэлзэлнай хүрэхэл байха.

Шэнэдхэн хубилгалга орон соомнай хэгдэжэл байна, үдэр ерэхэ бүри тэрэ үргэдэнэ, улам тодорхой түхэл шэнжэтэй болоно, улам олон, үргэн асуудалнуудые дайрана, ажабайдалай бүри гүн руу нэбтэрэн ороно. ЦК-гай январиин Пленумэй hүүлэй шэнэдхэн хубилгалгын шатада экономикодошье, демократиин асуудалнуудые шиидхэлгэдэшье, эрдэмтэдэй, үзэл сурталай болон кадрова худэлмэри эмхидхэлгэдэшье ажал ябуулгамнай улам бүтэмжэтэй, тодорхой шэглэлтэй болоно гээд hананаб.

Гэбэшье оршон байдал үшөөл орёо зандаа гээд харанабди. Энэ ушар бидэниие хүлгүүлхэ гү, али этигэлыемнай багахаараншье бууруулха ёhогүй. Бидэнэр зүб замаар дабшанабди. Тезд хэхэ ажалнай үшөөл тон ехэ.

Арбан хоёрдохи табан жэлэй зорилгонуудые экономикодошье, социальна хүгжэлтын талааршье бидэнэр шиидхэхэ, бэелүүлхэ эзргэтэйбди. Тиигэхэ зуураа шэнэ онhон арганууде ашаглажа, машина бүтээлгые hэльбэн шэнэлэлгээр дамжуулан, эрдэмэй арга боломжонуудые улам үргэдхэхэ, тиигэжэ бүхы арадай ажахыда хүгжэлтын түлхиса үгэхэ болоноби. Тэрэл зуура зогсолтын болон муу талын бүхы юумэнүүдhээ сулоорхэ ёhотойбди. Иигээд абахада, бултандамнай ехэхэн хэмжэнэйл худэлмэри тудана. Тезд бидэнэр ойлгоноби: манай хэжэ байhан юумэнай орондомнай, ажалша коллектив бүхэндэ, хүн бүхэндэ тон хэрэгтэй. Энээниие туйлахыемнай шэнэдхэн хубилгалга үрэалнэ. Харин hүүлэй жэлнүүдтэ, нюугаад яахабиби, бидэнэр бэеэ hула табяабди, эмхи гуримгүй байдалтай, жааг журамай hуладалгатай, гээгдэлтэй эбсэдэг байгаабди. Энэ байдалнай бидэнэртэ ехэ hаад тойбо, гарза хохидол ушаруулаа гээд мэдэнэбди. Энэ хадаа дабтагдаха ёhогүй.

Шэнэдхэн хубилгалгын түрүүшын шатада общество доторой оршон байдалда хубилалта туйлаhан ушарнай манай туйлалтануудай нэгэн болоно. Совет хүнүүдэй социальна болон политическэ эдэбхи үүсхэл манай хараhаар байтар сүлөөлэгдэнэ гээшэ. Обществын хэрэгүүдтэ хүн зон ехэ hонирхолтойгоор хабаадалсана, манай урагшаа дабшалтын зорилгонуудые, асуудалнуудые зүбшэн хэлсэлгэдэ, тодоруулгада эдэбхитэйгээр оролсодог болоно. Зоной hанамжа болон дурадхалнуудые, тэдэ н и и е өөhэдыеньшье балай тоодогүй байhан хүтэлбэрилэгшэд улам үсөөржэ байна.

Үйлэдбэри дээрэ, эрдэмэй эмхинүүдтэ, оюун ухаан бодолойшье хубида ажалша коллективүүдые толгойлжо байhан хүтэлбэрихы кадрнууд энэ талаар нэгэ иимэ тобшолол хэхэ ёhотой: демократиин, хүн зоной эдэбхи үүсхэлэй үргалтын оршон байдалда хүдэлжэhураха хэрэгтэй. Энэ замhаа бидэнэр годирхогүйбди. Сэхыень хэлэхэдэ, ондоо зам бидэнэртэ үгы ха юм.

Шэнэдхэн хубилгалга шэнэ этигэл найдал hэрэгээ. Энээнтэй дашарамдуулан, би нэгэ иимэ юумэн тухай хэлэхэ hанаатай байнаб. Шэнэдхэн хубилгалга хадаа зөөри зөөшөөр дүүрэн амбаарай тулхюур бэшэ. Шэнэдхэн хубилгалга хадаа хүн бүхэниие hайнаар худэлхыень, хамтынгаа хүсоор совет хүнэй ажабайдал үлэр hайн болгохыень үряална ха юм.

Шэнэдхэн хубилгалга хадаа хүнэй байдал hайжаруулха зорилго шиидхэлгэдэ шэглүүлэгдэнхэй, энэ зорилгоёо бэелүүлгынь гол зэбсэг — өөрөө хүн болоно. Энэ хадаа манай обществоо агууехэ hүргуули боложо үгэхэ байна. Энэ hүргуули амжалтатайгаар гараа hаамнай, хубилалтанууд тон ехэ, үргэн дэлисэтэй, түүхэтэ байха хараатай.

Үшөө нэгэ юумэн тухай. Шэнэдхэн хубилгалга хадаа юрэл бодомжо бэшэ, бүлэг зоной hанамжа бэшэ. Үгы даа, шэнэдхэн хубилгалые манай общество шэрээгээ. Политбюородошье, правительствадашье бидэнэр нэгэтэ бэшэ асуудаг байгаабди (онсолходо, энэл асуудал орон соогуур аяншалхадамни мүн лэ табигдадаг hэн): шэнэдхэн хубилгалые hэлгэхээр ондоо дурадхал бии гү? Энэ талаар дурадхалнууд бии гү? Үгы! Зүб замаа шэлээбди гэжэ бултадаа ойлгоноби, шэнэдхэн хубилгалга бидэнэй хамтын хэрэг гэжэ мэдэнэбди. КПСС-эй XXVII съездын замаар дабшаха гэhэн лэ нэгэл тоблолол хэнэбди.

Бидэнэртэ, энээн тухай би хэлээ hэмби, түрүүшын жэлнүүдтэ илангаяа хүндэ байха. Хэрбээ энэ хугасаа соо бидэнэрэй гэдэргээ сухарингүй, заримтэды hайн дунгүүдые туйлаа hаамнай, харин бидэнэр иигэхэ байhандаа этигэнэбди, шэнэдхэн хубилгалга мухардахагүй, айхабтар ехэ амжалта асарха. Бидэнэр революционно хэмжээнэй зорилгонуудые табяабди, тиимэhээ ажал ябуулгаяа революционноор лэ эрхилхэ ёhотойбди. Нэгэшье үдэр соо бэеэ hула табиха эрхэгүйбди. Мүнөө сагай айхабтар ехэ шахардуу байдал болон асари ехэ шэнэ зорилгонуудые тэсэжэл гараха хэрэгтэй, танай замбуулинай хэлэн дээрэ хэлэхэ болоо hаа, шэнэдхэн хубилгалгын түрүүшын шатын аймшагтай ехэ дараалые тэсэжэ гараха эзргэтэйбди.

Үдэр ерэхэ бүри ашаг үрэтэйгөөр хүдэлхэ, хурдадхалгын шэнэ онhон арганууде шадамараар хэрэглэхэ дүй дүршэлөөр бидэнэр улам баяжанабди. Мүнөө hайнаар бодомжолгодоhон политикатай болоод байхадаа, абтаhан шиидхэбэринүүдые дүүргэхэ талаар бодото ажал ябуулгадаа гол анхаралаа хандуулха ёhотойбди. Манай үряа нэгэл байха эзргэтэй: абтаhан шиидхэбэринүүдээ бодото дээрэнь бэелүүлхэ! Энэ хадаа бултанда хабаатай: ЦК-гай Политбюородо, правительствада, союзно-республиканска министерствэнүүд болон албан зургаануудай, бусадшье союзна эмхинүүдэй ажахын дүүрэн тоосоондо оролгын, өөрөө өөрыгөө мүнөөр хангалгын оршон байдалда хүдэлмэриие шэнэдхэн хубилгалгын асуудалнууд мүн лэ зүбшэн хэлсэгдэхэ байна. Мүнөө сагай экономико хүтэлбэрилгын нэгэн бүхэли системэ байгуулга — энэ Пленумэй гол зорилго болохо юм. Бүгэдэ арадай зүбшэн хэлсэлгын hүүлдэ предприяти тухай хуулиин проект бидэнэр хаража үзэхэбди, СССР-эй Министрнүүдэй Советэй хүдэлмэриие шэнэдхэн хубилгалгын болон тэрэнэй органуудай өөрынгөө бүлэг hалбаринуудые хүтэлбэрилгын, СССР-эй Госпланай, СССР-эй Госснабай, министерствэнүүд болон албан зургаануудай, бусадшье союзна эмхинүүдэй ажахын дүүрэн тоосоондо оролгын, өөрөө өөрыгөө хангалгын оршон байдалда хүдэлмэриие шэнэдхэн хубилгалгын асуудалнууд мүн лэ зүбшэн хэлсэгдэхэ байна. Мүнөө сагай экономико хүтэлбэрилгын нэгэн бүхэли системэдэ оролгын политическэ, экономическа, хуулиин үндэhэ hуури бии болголго тухай энэ хэлэнэбди. Манай орондо шухала хэрэгтэй, тон ехэ хөөрэлдөөн болохо.

Шэнэдхэн хубилгалгын эхин шатада юу хэжэ шадаhан тухайгаа, гадна манай арадай ажахын зарим шэглэлнүүд болон hалбаринуудта, обществын ажабайдалай элдэб таланнуудта шэнэдхэн хубилгалга юундэ удаанаар бэелүүлэгдэнэб гэжэ энэ Пленум дээрэ сэхэ хэлэхэ хэрэгтэй болохо. Шэнэдхэн хубилгалые удааруулжа байhан, эдэбхигүйгөөр хүдэлhэн, шэнэдхэн хубилгалгын тон шухала байhаниие гансал шошаллаар хизаарладаг зондо үнэн сэхээр, нюулта нөөлтэгүйгөөр шанга эрилтэ табиха хэрэгтэй гээшэ ха.

Эндэ хүдэлмэришэн Е. Ф. Арбеков үгэ хэлэбэ Би тэрэниие дэмжэнэб: бидэнэр бултадаа ажалайнгаа эршые нэмээхэ, дааhан хэрэгээ үнэн зүрхэнhөө хэхэ эзргэтэйбди. Багахаанаар хөөрэлдөөд, ехэ хэрэг бүтээгээд байхадамнайл шэнэдхэн хубилгалга туйлагдаха ха юм.

Хэжэ байhан хүдэлмэриеэ анхаралтайгаар хаража үзэхэ уряатайгаар таанадта хандаха hанаатай байнаб. Танай тон ехэ туйлалтанууд тухайтнай хэлээ hэнби. Тэдээнээртнай бидэнэр омогорхохо ёhотойбди, бүхы оромнай омогорходогшье гээшэ. Энэ хадаа бултанда мэдээжэ, тиимэhээ танай асари ехэ хубитые эндэ тэмдэглэе.

Хэрбээ энэ уулзалга дээрэ гансал энээн тухай хэлээд, танай хүдэлмэриин дутуу дунданууде тухай юушье хэлэнгүй гараа hаамни, та бүгэдэн намайе ойлгохогүйдөө болохо, харин зарим зондо hэжэгшье түрэжэ болохо байгаа: КПСС-эй ЦК-гай Генеральна секретарьта танай эндэхи байдал тухай үнэн зүбөөр элидхэдэг гээшэ гү? Юрэнхыдөө, ямар hанамжатайгаар тэрэ Москвагаа бусаха хаб?

Нэгэдэхээр, үшөө Москвада байхадаа, танай эндэ юунэй боложо байhан тухай би гол түлэб мэдэжэ байгааб. Мүнөө бидэнэр яhала дүүрэн мэдээсэлнүүдые абажа байдагбди. Эдэлжээтэ зорилгонуудыетнай шиидхэлгэтэй холбоотой танай хүдэлмэриин hула газарнуудые тодоруулха арга боломжо иигэжэ олгодоhон байгаа. Иимэ ехэ зорилгонуудые шиидхэжэ байhан ажалшадые социальносоёлой, ажаhуудалай талаар хангалгын асуудалнуудай хоёрдохи ээлжээндэ, hүүлдэ гаргагдаhаниинь бууруу. Хоёрдохёор, танай эндэ ерээд байхадаа, бодото байдалтайнай танилсабабди. Тиихэдэмнай тодо тобшолол гарана. Дутуу дунданууд болон алдагдаhан юумэнүүд үшөөл бии.

«Алдаhанаа хүсэлдүүлхэ, дутуу дунданууде усадхаха, шиидхэгдэгүй шэнэ асуудалнуудые шиидхэхэ хэрэгтэй. Танай хүсэлэл оролдолгонуудые дэмжэхын тула КПСС-эй ЦК-гай болон правительствын зүгhөө хэдэ хэдэн хэмжээнүүдые баталан абаhан байнабди. Мүнөө танайл мэдэхэ хэрэг болоо.

Гэр байра, эдүүрые хамгаалгын объектнүүдые, эдеэ хоолой промышленностиин предприятинуудые барилгада, дулаагаар ба үhаар хангалгые, транспортна хангалгые hайжаруулгада, hүргуулинууд болон hүргуулида ороодуй, хүүгэдэй эмхи зургаануудые, соёлой объектнүүдые барилгада зорюулагдаха капитальна hомолото нилээд ехэ болгообди. Бүгэдэ ниитээрээ эдэ хэрэгүүдые бүтээхэ хэрэгтэй. Би юундэ энээн тухай хэлэнэбиб? Үнгэрhэн жэлнүүдтэ бага хэмжээнэй мүнгэ зөөриин хубаарилагдадаг байхадашье, тэрэ ашаглагдадаггүй байгаа. Тиимэhээ, нүхэдүүд, hайса худэлхэ хэрэгтэй. Энэ хэрэгые хиналта доро абахабди гэжэ городто болоhон уулзалганууд болон хөөрэлдөөнүүдэй үедэ хэлэх hэм.

Байконур удаан, хододоо байхаар байгуулагданхай гэжэ бидэ hайн мэдэхэ эзргэтэйбди. Замбуулиниие ашаглаха талаар манай хүсэлэл оролдолгонуудые hуладуулхагүйбди, түрүү үүргээ алдахагүйбди. Замбуулинай дайдые амгалан зорилгоор ашаглан хэрэглэлгэд эзргүүлэгдэhэн шэнжэлгэнүүдэй ашаар олон юумэ абааб ди. Эрдэм ухаанда, мүн бүхы арадай ажахыда замбуулиниие шэнжэлгээр туйлагдадаг ашаг урые хайшан гэжэ бүри ехэ болгохо гэжэ бүгэдөөрөө бодожо үзэхэ эзргэтэйбди. Энэмнай манай урда табигдаhан бодото зорилго болоно. Ороной социально-экономическа хүгжэлтын аша туhада бии байгаа арга боломжонуудые түсэбэй ёhоор ба үргэн хэмжээгээр хэрэглэлгэдэ туршалганууднаа зүрхэтэйгөөр орожо эхилхэ хэрэгтэй. Арадай ажахыда замбуулинай техникын туйлалтануудые хэрэглэлгые үргэдхэхэ талаар hайса бодожо үзэгдэhэн ба холын хараата дурадхалнуудые СССР-эй Науканнуудай академиhээ, эрдэм ухаанай болон техникын талаар СССР-эй Гүрэнэй комитедhээ, СССР-эй Главкосмосhоо, энээндэ хабаатай бүхы министерствэнүүд болон албан зургаануудhаа хүлеэнэбди.

Байконурай ажалша коллективүүдэй ябуулдаг хүдэлмэриин баhал оборонно удха шанартай байhые М. С. Горбачев онсолон тэмдэглээ.

Замбуулиниие амгалан зорилгоор ашаглаха манай хараа шугам hула байhыемнай харуулна бэшэ,—гээд тэрэ хэлээ. Энэмнай Советскэ Союзай эб найрамдалта гадаадын политикые элирхэйлэн харуулна. Замбуулиниие амгалан зорилгоор ашаглан хэрэглэлгэд эзргүүлэгдэhэн шэнжэлгэнүүдэй ашаар олон юумэ абааб ди. Эрдэм ухаанда, мүн бүхы арадай ажахыда замбуулиниие шэнжэлгээр туйлагдадаг ашаг урые хайшан гэжэ бүри ехэ болгохо гэжэ бүгэдөөрөө бодожо үзэ

ПАРТИЙНА АЖАБАЙДАЛ

СЪЕЗДЫН ХАРАА ШЭГЛЭЛЭЭР

ХАРАЛГА ЮУ ХАРУУЛААБ?

«Восточные Саяны» колхозой Таһархайн һу һаалиин фермын коллектив һу үйлэдбэрилхэ, гүрэндэ худалдаха түсэбөө муу бэшээр дүүргэжэ байдаг. Энэшье жэлэй түрүүшын кварталай даабари үлүүлэн дүүргээ. Гүрэндэ тушаагдаһан бүхы һүн нэгэдэхи сортоор абтаа. Тиимэһээ тус фермын партгрупорг Дарима Дугаровна Банчиковатай уулзажа хөөрэлдэхэдэмнай, ехэл сэдьхэл дүүрэн, һанаан тэгшэ байгаа һэн. Тэрэ ехэ һу һаахан һаалишад С-Д. Л. Маланханова, С. И. Банчикова тухай омогорхон хөөрэжэ байгаа һэн.

— Социалис мүрысөөн хэр эмхидхэгдэнхэй гээшэб?

— Хүн бүхэн лэ шадал соогоо оролдодог гээшэ. Ехэ һу һаагаа һаа, мүнгэ ехээр олохёбди гэжэ һайн ойлгоно ха юм,— гээд партгрупорг харюусаа һэн.

Энэ харюу бидэнэй сэдьхэлдэ элдэб бодол түрүүлээ һэн. Эндэ партийна бүлэг байгуулагдаһаар үнинэй. Тэзд юундэ тэрэ социалис мүрысөө бодотоор дэлгэрүүлэгүй гээшэб? Коллективэй ажал хэрэгүүдтэ тэрэ хэр зэргээр нүлөөлнэб? Эдэ бүхы асуудалнуудта сохэ, эли тодо харюу үгэхэнь бэрхэтэй. КПСС-эй XXVII съездын, партийн ЦК-гай январиин Пленумэй шиидхэбэринүүдэй ёһоор эндэхи коммунистнууд хүдэлмэриеэ хубилган шэнэдхэхэ, эдэбхижүүлхэ ёһотой. Илангаяа социалис мүрысөө эмхидхэжэ, бодотоор дэлгэрүүлхэ уялгатай байгаа бшуу. Энээнһээ гадна февралиин 7-до район соо соносхогдоһон партийна организацинуудай хүтэлбэрилхы шадабариин харалга тухай дуулаашьегүй байба.

— Би энээн тухай дуулаагүйб. Хаанаһаа дуулахабши даа. Ажалнай хүндэ. Гэртээ газетэшье уншаха сүлөө олдодоггүй,— гээд Дарима Дугаровна мэдүүлбэ.

— Тэзд та коммунист хүн гээшэт. Танай оролдоогүй һаа, хэн малшадай эдэбхи үүсхэл бадаруулха гээшэб? — гээд асуубаб.

— Юрэдөөл, манай малшад булта коммунист хүн шэнгөөр хүдэлэгшэ. Түсэбөө хододоо дүүргэнэбди. Квартал үсэб болзорһоонь урид дүүргэгдээ. Һүнэй шанарынь һайн,— гээд үшөө юун хэрэгтэйб гэһэншүүгээр партгрупорг хараад байгаа һэн.

Һаалишад болон мал адуулагшадай даалгагдаһан хэрэгтээ харюусалга өхэтэйгээр хандажа, даабарияа дүүргээл һаань, партгрупоргдо бэшэ юумэн хэрэгүй гэжэ ойлгохоор. Коллективэй гэшүүн бүхэниие үндэр бүтээсэтэй ажалда элсүүлхэ гээшэ баһал шухала. Тиимэһээ партгрупоргын ойлгожо, тэрэнэй хэлэһые зүбшөөхөөр. Гэбэшье мүнөө үедэ тон ехэ, шэнэ эринстнууд хаража, мэдэжэ байгаад, ямаршье хэмжээ абааГүй байһаниинь харамтай.

Харин мүнөө болоод байхада, иимэ түхеэрэлгээр үнеэдээ һаадаг болохо тухай һаагото үгы. Фермын улаан булан бүхэли үбэлдөө түлигдөөгүй, досоонь яаха аргагүй муухай, ханаарнь үлгөөтэй байһан харуулан ойлгуулха агитаци хуушаранхай. Малшадтай политическэ, экономическа ямаршье һуралсал үнгэргэгдэнэгүй. Фермын түрүү һаалишан С. Банчикова агитаторааар һунгагданхай юм. Тэзд тэрэнэй хүнүүдтэй үзэл суртал хүдэлмэри ябуулха эрхэ байдал эндэ үгы. Юрэдөөл, партийна бүлэг эндэ хайша хэрэгээр бии болгогдонхой гэжэ хэлэхэ хэрэгтэй.

Иимэ байдал фермын һаалишадай ажалай дүнгүүд дээрэһээ элеэр харагдана. Жэшээлхэдэ, С-Д. Л. Маланханова сүүдхэ соо үнеэн бүриһөө 9 килограмм һу һаана, харин тиихэдэ М. С. Ардемова 4,5 килограмм һаана. Эдэ хоёр адли байдалда ажаллана ха юм. М. С. Ардамова дүй дүршэлөөр бага ааб даа. Тэзд дүй дүршэлөөр баян һаалишаниинь тэрээниие һурган хүмүүжүүлэгшээр табигдаха байгаа бэшэ гү?

Энэ ажалай журам сахиха талааршье дутагдалтай. Жэшээнь, мал адуулагша Герма Замбалов ямаршье шалтагаанүүдөөр ажалдаа гараагүй байха юм. Коллективэй суглаан дээрэ тэрэ зүбшэн хэлсэгдээ. Гэбэшье ажалдаа хайша хэрэгээр, хүнгэхэнөөр хандадаг зандаа. Эдэ бүгэдэ хадаа партийна бүлэгэй ажалша коллективтэ ёһотой партийна нүлөө үзүүлдэггүй байһые гэршэлнэ. Эндэ хүн бүхэн хамар дорохиёо хараад лэ ажаллана.

Энээн тухай отделениин партийна организацийн секретарь И. Б. Маланханова юун гэжэ һанадаг юм ааб гэжэ асууха гээд, тэрэниие бэдэрээд олоогүйбди.

— Юун гэхэ юм даа. Тэрэнэй зүгһөө туһаламжа хараагшагүйбди. Отделенидэ партийна суглаан болодог юм гү, али үгы гү, мэдэдэгшьегүйбди. Маниие уридагшьегүй, хэлэдэгшьегүй,— гээд партгрупорг харюусаба.

Иимэ байдалда партийна хүдэлмэриие шэнэдхэн хубилгаха тухай хэлэһэнэй хэрэг бии гү? Отделениин партийна организацишье дайшалхы үүргээ үни алдаһан, хүдэлмэриеэ һула табижархиһан байха юм.

Тэзд энээн тухай колхозой парткомой секретарь С. С. Бузаев юун гэжэ һанана гээшэб? Тэрэ энэ тушаалда һая һунгагдаа юм. Оройдоол һара үлүүтэй боложо байна. Гэбэшье энэ саг соо партийна эхин организацинуудай байдалтай танилсажа, мэдэхээр болоо гээд һанагдана. Тэзд тэрэ иимэ харюу үгөө: «Үнэхөөрөөшье, эндэхи байдал ехэл муу хаш даа. Тиимэнээ түргэн хэмжээнүүдые абаха хэрэгтэй. Сэхыень хэлэхэдэ, үшөө энэ партийна организациин хэрэгүүдтэй гүнзэгыгөөр танилсаагүй байнаб».

Иигэжэ саашадаа хүдэлжэ болохогүй. Партийна эхин организацинуудай болон партийна бүлэгэй дайшалхы үүргыень дээшэлүүлхэ, хүдэлмэриеньэ эдэбхижүүлхэ талаар партком хэмжэнүүдые абажа, коммунистнуудые мүнөө табигдаһан эрилтэнүүдэй ёһоор бодомжолжо, хэрэгүүдээ эрхилжэ һургаха, хуушанай ёно заншалнуудһаа гаргахые оролдохо ёһотой болоно. Тиигээгүй һаа, КПСС-эй ЦК-гай январиин Пленумэй шиидхэбэринүүдые бэелүүлхэнь ехэл бэрхэтэй.

В. СЕМЕНОВ,
«Саяан» газетын редакторай орлогшо.

КПСС-эй обкомой ээлжээтэ пленумые үгтүүлэн

ШЭНЭ САГАЙ ЭРИЛТЭЭР

Үнгэрһэн жэлэй эсэстэ мэргэжэлээрээ тон адли проектнэ хөөр эмхи — «Востоксибгипросельхозстрой» институдай филиал болон «Бурятколхозпроект» институт нэгэдхэгдэжэ, республикын Госагропромой «Бурятагропромпроект» гэһэн проектнэ шэнэ институт байгуулагдаа һэн. Урдандаа дурсагдагша хоёр институт республикын хүдөө ажахын барилгада проектнүүдые зохёоходоо тон адли ажал хэдэг байгаа. Үнгэржэ ерэхдээ нэгэ ажахын, барилгын подрядна нэгэ эмхидэ захилыень дүүргэдэг бэлэй. Институт бүхэнэй коллектив проект зохёожо бэлдэхэдээ бүхы асуудалаа өөрынхөөрээ шиидхэдэг байһан юм. Тобшолбол, хэдэн жэлэй туршада бидэ ажалаа дабтажа хэдэг байгаабди. Харин мүнөө Буряадай АССР-эй Госагропромой мэдэлдэ үгтэһэн институдаймнай коллектив проектнүүдые шанартайгаар зохёожо бэлдэхэ арга боломжотой болоо.

Шэнээр байгуулагдаһан манай институт жэлдээ 1900 мянган түхэригэй проектнэ хүдэлмэри хэхэ 440 мэргэжэлтэдһээ бүридэһэн коллективтэй юм. Байгша ондо түсэбнай гениодрядай ёһоор 2300 мянган түхэриг хүрэтэрөө дээшэлүүлэгдээ. Энэ ехэ түсэб, зорилгоёо урагшатайгаар бэелүүлхын тула инженерно-техническэ хүдэлмэрилэгшэднай 530—540 хүн болотороо олошоруулагдаа.

Агропромышленна комплексын проектнэ институдай хэхэ ажал олон ондоо, ехэ даа. Арадай ажахын бүсад нэгэшье һалбарида номенклатурна олон ондоо объектнүүдтэй институт байхагүй. Агропромпроект хадаа олон һалбаринуудтай институт мүн. Манай коллективэй тематическа түсэб хүдөө нютагуудай социальна хүгжэлтэдэ сэхэ шэглүүлэгдэнхэй. Тусхайлбал, институдай мэргэжэлтэд малай, шубуунай болон хүдөө ажахын үйлэдбэриин бүсад комплексныудай, Госагропромой буйлуулан гаргадаг промышленностиин объектнүүдэй, республикын барилгын эмхинүүдэй үйлэдбэриин бааза-нуудай проект зохёожо, бэлдэхэ гол зорилготой гээшэ. Колхоз, совхозуудай түб һуурин, тосхонуудые, автомобильнуудай ажахынууд хоорондын харгынуудые, мүн республикын промышленна предприятинуудай хамһабариин ажахын генеральна түсэбүүдэй проект бэлдэхэ гол зэгэлэлтэй манай институдта бэлиг шадабаритай мэргэжэлтэд бии гээшэ. Гэбэшье, заримдаа кадрнуудай дуталадхада бидэнэй проектнобэдэрэлгын хүдэлмэри нилээд гээгдэлдэ ороно.

Агропромышленна комплексын хүтэлбэрилхы гуримай хубилгаагаад байһан мүнөө үедэ хүдөөгэй барилгын болон проектнэ эмхинүүд нэгэл органой — АПК-гай мэдэлдэ абтаба. Тобшолбол, АПК мүнөө түсэблэхэ, проект зохёохо, барилга хэхэ асуудалнуудые нэгэ доро шиидхэхэ арга ёһотой болонхой.

Мүнөө үедэ түсэблэлгэдэ горитойхон дутагдал ушарна. Тусхайлбал, проектнэ хүдэлмэри барилгатай нягта холбоогүйгөөр гэхэ гү, али проект түсэблэлгэ болон шэнэ барилганууд олонхи ушарта амяарлагдажа бүтээгдэнэ. Энээнһээ уламжалан бэлэн болгогдоһон проектнэ документнүүдэй зарим хубинь хэндэшье хэрэгтэй гүйлгаа өгдэг. Заримдаа захилшадай гүйлгаар шэнэ барилгада проектно-сметнэ документээр хангагдаагүй объектнүүд оруулагдажа, ехэ бэрхэшээл ушаруулна гэхэ гү, али барилгын хүдэлмэриие нилээд унжагайруулна.

Эдэ бүхы дутагдалнуудые усадхахын тула эрид хубилгалта хэгдэжэ захалаа. Тодорхойлбол, мүнөө бидэ табан жэлэй түсэбэй үндэһөөр проектнэ болон барилгын хүдэлмэринүүдэй түсэб, график уридшалан зохёожо бэлдэхэ арга-тай болообди.

Проектно-сметнэ документнүүд түргэн саг соо хүлээгдаг байха юм. Зүгөөр проектнэ хүдэлмэриин хэмжээ һорооходо арадай ажахын шинэ түсэбэй дүүргэлтэдэ горитойхон хохидол ушаруулна. Жишээлбэл, мүнөө Госагропромой харьяата предприятинуудта проектно-сметнэ документнүүд нилээд хэрэгтэй болонхой. Тэзд манай институт эдбүхы захилыень дүүргэхэ гагүй байха юм. Байгша оны 500 мянга гаран түхэригэй захил түсэбтэ оруулагдаагүй.

Эрдэм-техникын эрид хүрэдаар хүгжэжэ байгаа институдай сагта институдай хүдэлмэрилэгшэдэй ажалай шанарые һайжаруулжа, проект зохёоходой ажалай бүтээсые-дэмжэлүүлхын тула нэн түрүүлэн проектнэ хүдэлмэридэ онцһолгоо өгөөрөө. Энэ зорилгоор институдаймнай проектнэ хүдэлмэридэ автоматарга нэвтэрүүлхэ сектор бүрэгуулагдаа юм.

Манай коллектив КПСС-эй XXVII съездын шиидхэбэринүүдые, мүн проектно-сметнэ хэрэгүүдые саашадань нэмэрижүүлжа, капитальна барилгые һайжаруулха талаар КПСС-эй ЦК-гай, СССР-эй Министрүүдэй Соведэй тогтоолые бүрдото дээрэнь бэелүүлхэм тула тодорхой хэмжээнүүдые тоораланхай. Тусхайлбал, проектно-зохёожо бэлдэгшэдний ажалые эмхидхэлэй шэнэ органуудые үргэнөөр, үсэд нэтэрүүгээр хэрэглэжэ захаланхай.

Манай ажалда дабтагдаһан бэрхэшээлнүүд захаа бэ? Байха. Ушарынь хадаа шэнэ онол арга нэбтэрүүлэх гүнэгэ. Үдэрэй хэрэг бэшэ юм хэнай.

«Бурятагропромпроект» институт өөдэ республика дотороо эгээл томо институт болоһон. Эндэ бидэ институдай үйлэдбэриин хүсэтэй, техническэ талаараа булюу гэжэ тэмдэглэгдэ бэшэбди. Энэмнай үшөө эмхидхон. Мүнөө манай институт үйлэдбэриин байрануудаар дутамаг дэмжэгдэнилээд бэрхэтэй байдалда ажаллана гээшэ. Хоёр томо эмхидхамтаржа иимэ институт бүрдэлон байгуулагдахадань түрүүн даабаримнай тэрэ дороо үйлэдшэлүүлэгдээд, проект зохёоходэй бэлдэгшэдэй үйлэдбэриин үндэсэй ажалай улам хороогдоо.

Хүршэ Эрхүү, Шэтэ-Читын дуудтахи РСФСР-эй Госстроой проектнэ институдта хүсэл хэрэлгэнүүдээр хангагдаһан үйлэдбэриин тоо хоогдонхой юм. Манай Үлэ городто РСФСР-эй Госстроой мүнгэ зоорөөр ажалаа шэнэ 5—6 жэлэй туршада бүриг-дөөн аад, дүүргэгдэнэ. Энэ орхигдоһоор аяар табигдаа болохонь. Саашадаа энэ ажал шангай барилга нэргээнэ ажаллангүйгөөр манай институтэй нөөнэй эрдэм-техникын үндэсэй жэлтын эрилтые бэелүүлхэ рахагүйнь элитэ. Тиимэһээ ажалрын сагта республикымаймнай институтэй, советскэ, мүн аймгуудай органууд зохихо хэмжээнүүдые абаха гэжэ найданабди.

Институдай коллективэй ажалда шиидхэгдэмээр үшөө нэг шухала асуудал бии. Проектно-сметнэ нилээд ехэ хүдэлмэри ябуулдаг. Тиимэ абаһан манай институдта ажаллаарын тоолон-тодорхойлолтые хэрэгтэй. Мүнөө манай институт городой гурбан эмхидхэлтэ ЭВМ хэрэглэжэ, голдуу сметын тодорхойлолто ябуулна. Тэзд бидэ мүнөө ажалдаа ашаглаһан нарайнгаа талаар нилээд ярилцаа, үгүүр, шэнэ арга — САПР-ыг, али автомат аргаар проектлэхэ зохёожо бэлдэхэ гурим хэрэгтэй. Тэрэүлхээр бэлэдхэлэй хүрэлцэхэ мэри ябуулха ёһотойбди.

Манай институдай хэрэглэһэн зорилгонууд захаалга ба даа. Нэн түрүүлэн проектно-шанарые эрид һайжаруулах болоноби. Зүгөөр энэ нилээд орёо, тон хэрэгтэй комплексноор бэелүүлэгдэ зорилго бшуу.

Д. БУДАЕВ,
«Бурятагропромпроект» институдай директор.

Партийн шиидхэбэринүүдые бэелүүлхын түлөө

КАДРОВА ПОЛИТИКА ШЭНЭДХЭН ХУБИЛГАЛГЫН ЭРХЭ БАЙДАЛДА

Кадрова политикын асуудалнуудые үнэзгыгөөр ба бүхы талаһаань хаража үзөөд, арадай ажахын, ниитын ажабайдалай бүхы һалбаринуудта, түбүүдтэ, мүн нютагуудта хүтэлбэрилгын бүхы шатануудта кадрнуудтай ябуулагдадаг хүдэлмэриие эрид шууд шэнэдхэн хубилгаха шухала, харюусалгатай зорилго КПСС-эй ЦК-гай январиин (1987 он) Пленум табиһан байгаа.

Иимэ шэнэдхэн хубилгалгын шухала байһаниинь ажабайдалһаа эхитэй. Энэ талаар хэгдэһэн горитой дутуу дунданууд тухай КПСС-эй ЦК-гай Пленум дээрэ саагуур тойруулангүй хэлэгдээ һэн. Үнэхөөроошье, кадрнуудта этигэл найдал үзүүлнэбди гээд заримдаа үлүүсэ ехээр найдадаг, ёһотоор шалгадаггүй байгаабди. Кадрнуудта гамтайгаар хандаха тухай үнэн зүб үгэнүүд һанаа амар ба бүгэдые хүлисэхэ ябадалаар заримдаа далдалгадаг һэн. Зарим газарта гансал нютагайнгаа талые харадаг байгаа. Тиигэжэ элдэб үндэһэ һаһанай түлөөлэгшэдые хүтэлбэрилэгшэдөөр дэбжүүлгэдэ, регионууд, түб болон республиканууд, район ба город хоёрой хоорондо кадрнуудые андалделгада һаад болодог байһан. Эдэ бүгэдые эсэстэ зарим ушарта өөрыгөө илгаха, ажал хэрэгээ урагшагүйдүүлхэ баримта үзэгдөө.

Дутуу дундануудтай эбсэшэгүй байха, мэргэжэлээ гүнэгы һайнаар мэдэхэ, эмхи, журамтай, суртал түгэс, оронойнгоо хуби заяанай түлөө политическэ ба сэдьхэл бодолой талаар ехэ хэрюусалгаяа мэдэрхэ, большевизмын ленинскэ ёһо заншалые хэлбэришэгүйгөөр баримталха — эдэ эрилтэнүүд мүнөөнэй эрхэ байдалда бүхы кадрнуудта шэнгаар табигдана. Тэдэнэр үзэл суртал түгэс байха, партийна болон гүрэнэй журам жэнэдгүй сахиха, хэлэһэн үгэдөө хүрэхэ, үнэн сэхэ, томоотой, даруу номгон зантай, социалис ёһо заншалай дүримүүдые хазагайруулха али бүхы ябадалнуудта эбсэшэгүйгөөр хандаха зэргэтэй. Дээгүүр тушаал намнадаг, зоориин хойноһоо шунахэйрдаг, архи уужа, нэрээ гутааһан, жаяг заршамай талаар сэбэр бэшэ хүнүүдһээ КПСС сүлөөлэгдэхэ юм.

Хэһэн гэмэйнгээ түлөө коммунист нэн түрүүн өөрынгөө партийна эхин организацийн урда тооходог. Партида ба гүрэн түрэдэг хуули, журам бултанда нэгэн адли. Ажал хэрэгээ задагайруулһан гү, али нэрэ хүндэеэ гутааһан хүтэлбэрилэгшэдые харюусалгаһаа зайсуулха гэһэн али бүхы һэдэлгэнүүдтэй эрид шууд тэмсэхые партийна комитедүүдые, партийна эхин организацинуудые Пленум уялгалаа.

Кадрова хүдэлмэридэ шэнэдхэн хубилгалга эхилэнхэй. Жэшээлбэл, Витебскэ областьдо кадрнууд нилээд шэнэдхэгдээ. Обкомой номенклатурада ороодог 645 хүдэлмэрилэгшэдэй хахад тухайгай хубинь дээшээ дэбжүүлэгдэһэн, табанай нэгэ хубинь пенсидэ гараһан, нэрэ хүндээеэ буураһан, үгы һаа, хүтэлбэрилжэ шадаагүй гээд 90 хүтэлбэрилэгшэ тушаалһаа бүуллагдаһан байна. Эдэбхи үүсхэлтэй, үсэд нэтэрүү, «сэхэньнь хараад ябажа» һураагүй, мүнөөнэй байдалые зүбөөр ойлгодог хүнүүдтэ хаа хаанагүй анхарал хандуулагдана.

Челябинск хотын КПСС-эй Ленинскэ райкомдо кадрнуудые дэбжүүлхэ һонин гурим тогтонхой. Эндэ нэгэ тушаалда дэбжүүлэгдэхээр 2—3 кандидатура хаража үзэгдэдэг. Толгойлхо зэргэтэй участогуудтахи хэрэг байдалтай танилсуулжа, харюуселгатай даабаринуудые үгэжэ, хүнүүдые шалгадаг.

Кадрова политикада шэнэдхэн хубилгалга улам эдэбхитэйгээр ябуулагдана. Тэзд энэмнай нэгэн амяар хэгдэхэ юумэн бэшэ, харин удаан болзорой хэрэг гэжэ ойлгохо хэрэгтэй. Совет орон дотор боложо байһан бүхы юумэн айхабтар ехэ хубилалтануудай эхиниинь мүн. Обществодо улам ехээр дэмжэгдэжэ байһан шэнэдхэн хубилгалга — манай үе сагай революци энээнэй тулада эхилэгдээ гээшэ.

Михаил ВИКИН,
(АПН).

Зураглал

ДОРЖО

Хөөрөө нютагуудайнгаа ажахыда үлэжэ хүдэлхэ тухай үргэн ехэ хүдэлөөнүүдые эдэбхижүүлэгшэ бэлэй. Үльдэргын дунда һүргуулние дүүргэгшэдшье тэрэ үеэр ехэ эдэбхи үзүүлэгшэ һэн. 1968—1969 онуудай һуралсалай жэлэй түргэсхэлдэ тэрэ эдэбхи Үльдэргын эдпршүүлээр үүсхэгдэһэн, дэмжэгдэһэн байгаа гү — һанаагүйб. Юрэдөөл Доржо Дугданов тэрэ жэлдэ нютагайнгаа дунда һүргуулние дүүргэһээр колхозоо үлэжэ, багаһаа дүршэһэн ажалараа Хүһан-Хушуундаа ажаллахаар шиидээ һэн. Тиигээд лэ тэрэ намартаа Доржо һаамхай хорин үнеэдые даажа абаад, эжытэсэ, мүн бүсад хуушанай һаалишадтай ана-мана мүрысөн, шударгы шумуулһан арбан гурбан жэл соо ажаллажа гараа. Эдэбхи үүсхэлтэй, урид һанаатай хүбүүе нютагайхидынь Үльдэргынгоо сомоной Советдэй депутадаар нэгэнтэ бэшэ дэбжүүлээ.

Колхозой тэрэ үеын партийна бюрогой секретарь Цыдэн Доржиевич Галсановай дурадхалые нютагай коммунистнууд, илангаяа Хүһан-Хушуунай фермые даажа байһан Бадмаа Дамшаевич Ширапов туруутэй халуунаар дэмжэгээд, Доржо Дугдановые партийн гэшүүндэ зүүршалжа абаа һэн.

1982 ондо колхозой һаамхай бүхы үнеэдые нэгэ газарта байлгажа, томодхогдоһон фермэ болгохо гэһэн холын хараа бодолгүй заабари зарлиг дээрэһээ бүужа, Үльдэргын колхозой хамаг һаамхай мал Хонтийн һүүл гэжэ газарта хагшалха баатай болоо бэлэй. Тиигэжэ Хүһан-Хушуунайшье һаалишад Ганга зоогоо һэн. Тиихэдэ түрүү һаалишад Анна Жамьяновна, Доржо Дугданов гэгшэд Хүһан-Хушуундаа үлэжэ, хюһаран үнеэдые харуулһалхаар зүбшөөлөө үгэһэн байгаа.

Томо ажахын һаамхай бүхы үнеэдые нэгэ газарта хагшалуулжа байлгаһанай хойшолон үнишье бологүй үзэгдөө һааб даа. Һу һаам эли бодо доошолоо. Олон толгой үнеэдэй үглоо, удэшэ бүри бэлшээридээ гэжэ арбаад модон соо ошохо, бусаха замдаа субахань хэсүү һэн. Тэдэнь ябадалдаа ехээр хожороо. Гадна колхозой түб һууринай хажуудахи горхон, булагууд шөбхэ шабааһаар дарагдажа захалһан юм. Харин тиихэдэ Бүтүү, Хүрсэтын, мүн бэшэшье нэлэнхы ехэ бэлиэрэнүүд хагдараад лэ һалажа байгаа. Хабар, намартаа тэдэ дайдаар таража бэлшэһэн малнууд һормыень шэмэлжэ, үтэгжүүлжэшье ябаха һэн бэээ.

«Үнэн юумэ үнеөроо, үнэгэн малгай зүһөөроо» гэдэгтэл һаамнай үнеэдээ саашадаа тараажа, бэлшээринь дахуулжа, анханайхяраа байлгабал, ашагтай гэжэ нютагай улад зон, колхозой хүтэлбэрилэгшэд гурбан жэлэй саана зүбшэжэ, зүб шиидхэбэри абаһан юм. Тэрэнэй ёһоор түс тустаа хори, хори үлүүтэй үнеэдтэй табан һаалишад Гангаһаа һоргоо Хүһан-Хушуугаа буугаа һэн. Эндэ Доржо Дугданов хэмгүй баяртай байгаа бэлэй. Юуб гэхэдэ, Хүрсэтын голой хоёр бэсэр үгсэжэ, урууджа ябаад, Хэлбэндын нуурые тойрожо байратайгаар бэлшэһэн малнуудынь түгэсгэн ногоон, хагданда тобиржожо һу һаамшье урагшатайгаар дээшэлээ һэн. Эдэ бүгэдэ Хүһан-Хушуун нютагайнь атар хэшэгэй аша байгаа. Хоёрдохёор, нютагайнгаа ажахын эбэртэ бодо малай шэнэ һүрэг үсхэбэрилхоор Хүһан-Хушуун дахинаа шэлэгдэбэ ха юм. Тиигээд лэ Доржо Дугданов гурбадахи жэлээ Хүһан-Хушуунайнгаа 115 үнеэдэй тугалнуудые абажа гарзагүйгоор түлжүүлжэ байнаб.

Мал ажалда залуу наһанһаа хам оролсон ажаллажа, нютагайнгаа ажахын хүгжэлтэдэ нэрэтэ хүбитаяа оруулжа ябадаг Доржо Дугдановые колхозойнь хүтэлбэри нёдондо Эхэ ороноогоо герой-хотонуудаар түлөөһэгүйгоор алишалуулаа бэлэй.

Б. ЖАНЧИПОВ.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: Яруунын районой «Коммунизм» колхозой түрүү малшадай нэгэн Доржо Бочиктуевич Дугданов.

ҮДЭР БҮХЭНӨӨ ҮНЭЭР ҮРГАСАДА

БҮХЫ ЗААБАРИИЕНЬ БЭЕЛҮҮЛЭЭ ҺАА...

Хэрбээ үнгэрһэн жэлдэ республикын олонхи ажахынуудта таряалангай гектар бүриһөө 82 центнерһээ дээшэ хартаабхын хуряагдаһан һаань, байгша ондо энэ ургамалые тариһан газарай гектар бүриһөө 95—96 центнерһээ бага бэшэ ургаса абаха зорилго табигдана.

Гэбэшье энэ жэлдэ олонхи районуудта таряалангай хуряһэндэ шииг нойтон тон бага байжа, илангаяа хартаабха ургуулагшадай ажалда нэмэлтэ бэрхэшээл тохёолдуулба. Тиимэһээ иимэ эрхэ байдалда агротехникын бүхы нарин заабаринуудые нягтаар сахиха, эршэмтэй технологиин гуримуудые жэнэдгүй бэелүүлхэ гээшэ эгээл шухала болоно.

Хуурай уларилтай үедэ хартаабха тариха газарые яажа зүбөөр элдүүрилхэб, шииг нойтыень хайшан гэжэ барихаб, үтэгжүүлгэ ямар аргаар хэрэглэхэб, хартаабхын урэһэ хэзээ тарихаб гэжэ Буряадай хүдөө ажахын институдай эрдэмтэд тусхай технологи зохёоһон байна. Энэнь тэсэгэн республикын шанар муудадаг, досоохинь харладаг гэжэ зариман хэлсэдэг. Эрдэм ухаанай шэнжэлгэһээ, түрүү дүй дүршэл дээрэһээ харахада үтэгжүүлгын шэмэтэ бодосуудые һайнаар тааруулжа, хүрьһэндэ зүбөөр оруулбал, эрхим шанартай, элбэг ехэшье хартаабха абтадаг байна.

Тиимэһээ хартаабхын газарта органическа болон минеральна үтэгжүүлгые холёод хэрэглэхэдэ зохид. Жэшээнь, хартаабха тариха газарые хабартаа, зундаа хахалхадаа наг шэбхэ, минеральна үтэгжүүлгын ехэнхи хубиие оруулаад, үрэһэеэ тарихадаа гектар бүридэнь багашагаар, (15—20 килограмм) азотно болон фосфорно үтэгжүүлгэ зуруud руунь оруулхада болоно. Харин калийна үтэгжүүлгые үрэһэнтэй суг оруулжа огто болохогүй.

Хартаабхын эшэ намаа, үндэһэн үтэгжүүлгые хожомшог, хүсэд эдэшэхэ үедөө ехээр хэрэглэдэг. Тиимэһээ хартаабха тарихын урдахана полидонь хартаабхашадай семинар-зүблөөн дээрэ харуулагдаа һэн.

Мүнөө ажахынуудта хартаабхын түлэг таригдажа байхада тэрэниие ямар полидо тарихаб, газартань хэды шэнээн ямар үтэгжүүлгэ оруулхаб гэжэ дэлгэрэнгыгээр хэлэһэнэй үлүү. Юуб гэхэдэ, хартаабха тариха газар бүри намарһаа хахалагдажа бэлдэгдэһэн, гектар бүхэндэнь 30—40 хүрэтэр тонно органическа үтэгжүүлгэ оруулагдаһан байха ёһотой ха юм. Мүн гектарай 60—60 килограмм азотно, фосфорно болон калийна үтэгжүүлгэ оруулхада ургаса дээшэлхэ байна. Гэбэшье минеральна үтэгжүүлгэ ехээр хэрэглэхэдэ хартаабхын газарта органическа болон минеральна үтэгжүүлгые холёод хэрэглэхэдэ зохид. Жэшээнь, хартаабха тариха газарые хабартаа, зундаа хахалхадаа наг шэбхэ, минеральна үтэгжүүлгын ехэнхи хубиие оруулаад, үрэһэеэ тарихадаа гектар бүридэнь багашагаар, (15—20 килограмм) азотно болон фосфорно үтэгжүүлгэ зуруud руунь оруулхада болоно. Харин калийна үтэгжүүлгые үрэһэнтэй суг оруулжа огто болохогүй.

Хартаабхын эшэ намаа, үндэһэн үтэгжүүлгые хожомшог, хүсэд эдэшэхэ үедөө ехээр хэрэглэдэг. Тиимэһээ хартаабха тарихын урдахана полидонь нэгшээгүй шэбхэ оруулхада эшэ намаань хожом болотор ургажа, бүхы ургасые доошолуулдаг, хартаабхын эдэшэллые удааруулдаг гээшэ. Мүн тэндэ азот ехээр оруулхада баһал тиигэжэ ургасын эдэшэллэ хожомдодог.

Хүрьһэндэ шииг нойтоной бага байһан мүнөө үедэ тэрэ-нээ даахаашье алдахагүй гээшэ ехэ шухала. Тиимэһээ хартаабха тариха газарые элдүүрилхэ, үтэгжүүлгэ оруулхадаа тэндэ техникые шадаал һаа үсөөн дахин ябуулхын тула, тэрэниие һүниндөө хахалаад, үдэрынь культиватораар, элдүүрилжэ, нэгэ мүһэн далан гаргаха, хартаабхын үрэһэ тариха, үтэгжүүлгэ оруулха хэрэгтэй.

Һайн шанартай ургаса абахын тула тус бүридөө тахяагай үндэгэнэй эзэрэ (50—80 грамм) хартаабха тариха хэрэгтэй. Дан томо үрэһые хоёр болгожо отолоод тарихада өөрэгүй. Ризоктониоз, юрын парша, фитофтороз гэхэ мэтэ үбшэнһөө хартаабхын ургасые хэрьһэндэ шииг нойтоной багашаг байгаашье һаань, хартаабхые эртэ тарибал, тэрэ һайнаар үндэһэлхэ, зунай эхээр тохёолдодог ган гасуурые муу бэшээр дабажа, зунай тэнгээр ородог хура бороодоо гансата һайжарха эзэрэтэй.

Манай эндэхи нютагуудта гектарай 50—55 мянган үрэһэ хэжэ, зуруud хоорондонь 70 сантиметр зайтайгаар, ургамал бүхэнэй хоорондо 25—30 сантиметр зайтай байхаар тариха хэрэгтэй.

Ивалгын туршалга-үйлэдбэриин болон һуралсалай «Байгал» ажахынуудай, бусадшье колхоз, совхозуудай хартаабхашад энэ ургамалые далантуулагдаһан полидо таряад, ямаршье борнойлго, культивацы хэнгүйгөөр, ургасын эшэнуудэй 3—5 сантиметр гараад байхадань лэ КОН-2 гү, али КОН-2,8 ПМ түхэлэй культиватор болон сеткэтэй борной хоёрые ябуулжа, нэгэ мүһэн хартаабхын шоройе обоолдог, буртаг үбһыень үгы хэдэг. Иигэжэ элдүүрилхэдэ томо болоогүй эшэнүүд шоройдо булуулшаха гэжэ айлтагүй. Тэрэнь уданшьегүй дахин гараха. Харин буртагногооныинь сэбэрлэгдэхэ бшуу. Удаань хартаабхын эшын газарһаа ообэ 15—20 сантиметр үндэр болоод сэсэгэйнь буурсаглажа эхилээд байхада, хура бороогой ороһоной һүүлдэ, хоёрдохи зуруud хоорондын элдүүрилгэ хэхэ байна.

Үһалгадаг газарта хартаабха таряа һаа, зундаа 2—3 дахин үһалха хэрэгтэй. Гектар бүридэ 500—600 кубометр үһанай хуртэхөөр үһалха хэрэгтэй. Хэрбээ газараа үһа сасадаг тухеэрэлгэнүүдээр үһалха болоо һаа, гектар бүридэ 350—450 кубометр үһа оруулха шухала.

Хартаабхын эшэ намаагай шэмэтэ бодосуудай үндэһэндөө, эдэндээ һайса оруулхынь тула сеникаци хэхэ болоно. Ургасын түлэг сэсэглэжэ байхада, хартаабха малтахаһаа 20—25 үдэр урда, суперфосфот болон 0,01 процентын 2,4 Д гэдэг гербицидые үнанда худхаад, эшэ намаа дээгүүрнь сасадаг юм.

Ургасада элдэб хоротон шумуулай, үбшэнэй бии болоо һаань, зундаа пестицидүүдээр арюудхаха хэрэгтэй.

Эшэнүүдэйнгээ хатажа эхилхэдэ хартаабха һайса хальһатажа, хүсэд эдэшэжэ, хуряажа ябахада гэмтэхээр бэшэ болодог. Харин хүсэд эдэшээгүй, нимгэн хальһатай хартаабха хуряаха үедэ газаа тэһэээ гэмтэжэ, үбэлдөө хадагалалганда харалдаг, муудадаг байна.

Манай эндэхи нютагуудта хартаабхын эшэнүүдэй үшөө ногоон байхада, үгышье һаа, тэрэнэйнь эртын хюрууда хүлдэмсөөрнь ургаса хуряадаг гээшэ. Сагай уларилай таарамжатай һайн, ута намар болоо һаань, хартаабхые һайса эдэшүүлжэ хуряахые оролдохо шухала. Гэбэшье түрүүшын хюрууһаа урид, 2—3 градус хүйтэн болотор бүхы хартаабха хуряагдажа абтаха эзэрэтэй. Тэрэгүйдэ хартаабха даарахаһаа гадна, машинаар хуряахада гэмтэсэнь ехэ болоо бшуу.

Малтахынгаа урда эхилэн дынь сабшажа абаха хэрэгтэй. Тиихэдэ хартаабха тургэн

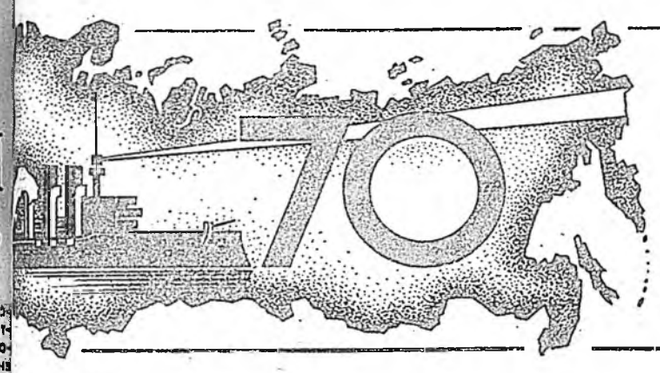

АХА ДУУ АРАДАУУДАЙ БҮЛЭ СОО

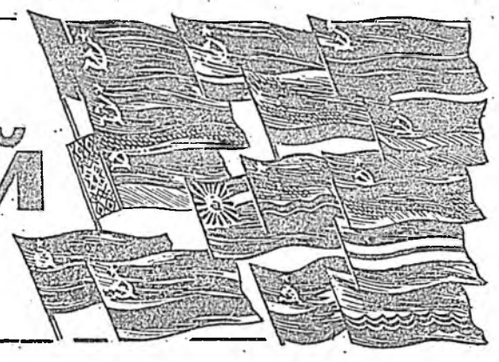

ШИДХЭХЫ ЕХЭ ЗОРИЛГОНУУД

Г. М. ВОСКАНЯН,
Арменийн ССР-эй Верховно Советэй Президиумэй Түрүүлэгшэ

ЗҮҮН ЖЭЛЭЙ эхиндэ хосорон захаяа байһан үсөөхэн арад хайн амиды үлөөд, хурдан тургэн түргэжэ, асари ехэ амжалтануулаба гээшэб? Гадаадын айлшадпарламентариитартай, нинтын ажалшадтай, эрдэмтэдтэй уулзажа гэдхэ үедоо нимэ асуудал олохон соносохо баатай болодог һэм. Октябрийн социалис революцшаар лэ амиды мэндэ үлөөдби гэжэ садагби.

Арадай түүхэ уршагта үйлэ гүүр тарашаһан хэдэн арбаад мянган армянуудай хуби заяае эхэ нютаг тээшэнь таталгын түб болобо.

Эртэ урдын Арменийн газар дээрэ Совет засагай тогтоогдоһонһоо хойшо үнгэрһэн жэлнүүдтэ болоһон бүхы юумэн КПСС-эй ленинскэ национальна политика бэлэвсэлгын толотомо, бата найдамтай гэршэ жэшээ, нинтэ нэгэн бүлэдэ нинлэн жагсаһан совет арадуудай аха дүүгэй туһаламжын, эбдэршэгэй бата хани барисаанай урэ дун болоно. Агуу-ехэ Октябрь бидэнние муноонэй асарн ехэ амжалтануудта хүргөө.

Октябрийн 70 жэлэй ойе нэрэтэй солотойгоор үгталгада бэлдхэл партийн XXVII съездын шидхэбэринүүдые, КПСС-эй ЦК-гай январийн (1987 он) Пленумэй ёһотойл революционно захяа заабаринуудые бэлэвсэлгын һүлдэ тэмдэг доро, совет обществын ажабайдалай бүхы һалбаринуудта хабаатай үндэһэн шухала хувилалтануудай оршон байдалда республика дотор үнгэржэ байна. Түрэнэй засагай зургаануудые бүрилдүүлхэ, демократизацилха хэрэгтэ, экономическа ба социальна байгуулалтада, мүн урагшаа уйгахаяа болишоһон, хангалтагүй үзэгдэлнүүдые гаталан дабаха хэрэгтэ Советүүдэй үүргые дээшэлүүлгэдэ парти онсо анхаралаа хандуулна.

Республикын арадай депутадуудай Советүүдэй ажал ябуулгада тодорхой амжалтанууд туйлагдаа. Тэдэнэй хүдэлмэри бүтэмжэтэй һайн, тодорхой шэнжэтэй болонхой. Үргэн олон асуудалнуудые шидхэхэ талаар бодото хэмжээнүүд бэелүүлэгдэнэ. Гэхэтэй хамта мүнөө дээрээ эдэ бүгэдэ имагтал туруушын алхамууд болоно бшуу. Ажал хэрэгтэмнай горитой ехэ дутуу дунданууд үзэгдэнэ. Тэдэнние усадхан зайсуулхын тула ехэ ажал ябуулха ёһотойбди. Хүнүүдэй һали-були ябадалые, эдэбхи үүсхэлгүй байлгые хайра гамгүйгөөр усадхан зайсуулха, хүдэлмэрнин таарамжагүй онол арганууд һаа, „ёһо гуримуудһаа улам эршэмтэйгээр арсаха, дээрэнээ захяа заабаринуудые хүлеэжэ байнгүй, шухала зорилгонуудые табиха, али бүхы асуудалнуудые һайнаар шидхэхэ, хүн зондо анхаралаа схээр хандуулха хэрэгтэй. Үндэһэн шухала эрилтэ хэрэглэмжэнүүдтэй хүнүүдтэ нютагай Советүүд онсо анхаралаа үшөөл хандуулжа биранагүй. Мүнөө дээрээ республикын Верховно Советтэ ороһон мэдүүлэнүүдэй үшөөл ехэ байһан ушарынь зүрхэ сэдьхэлыемнай хүдэлгэнэ, һанааемнай зобооно. Гол түлөб гэр байрын асуудалнууд хазагайруулагдана, албан хойрог ябадалые, ёһын тэдылэ хандалгые, совет зургаануудай хүдэлмэридэ ушаржа байһан дутуу дунданууdые эрид усадхаха эрилтэнүудые хүнүүд эдэсэн соогоо табина. Тэдэнэй ажал ябуулгые ёһотойл социалис шэнжэтэй, удха шанартай болгохо хэрэгтэй.

Улам бүрн эдэбхитэйгээр, зохёохы ёһоор, харюусалгатайгаар хүдэлхэ гээшэ үс сагай гол эрилтэ болоно гэжэ Арменийн ажалшад гүнзэгыгоор мэдэрнэ, тэрэнние халуунаар дэмжэнэ. Ажалша коллективүүдэй, партийна, совет, ажахын эмхинүүдэй хүсэлэл ороддолгонуудаар республика дотор бэелүүлэгдэжэ байһан шэнэдхэн хубилгалганууд улам үргэдхэгдэхэ, гүнзэгырүүлэгдхэ ёһотой. Энэммай тэхэришэгүй үйлэ хэрэг ха юм даа.

Республикын экономико юунжэнэхын аргагүй. Дайнай урда үүсэбтэ табан жэлнүүдэй үсдэ тэнар байгаа гээшэб? Совет Армени машинернүудые, радиоэлектронно боредиотехническэ хэрэгсэлнүүдые, приборнуудые, автомобильнуудые бүтээн гаргана. Совет гадаадын наймаанай эмхинүүдээр дамжажа, промышленна продукци дэлхэй орондо эльгээгдэдэг.

Улам бүрн эдэбхитэйгээр, элементарна частицадэй физикэдэ, квантова электроника, полимернүүд болон эдэбхитэй биотехническэ нэгэдэлнүүдэй химидэ, геологазарай хүдэлэлгые шэнжэлэлгэдэ техническэ болон практическа шухала ачаг-нүүдые туйлаһан манай эрдэмтэд болон техникын дэбжэлтые хурдадхана. Экономико ба соёлые хүгжөөлгэдэ гоёхэ амжалтануудые туйлаһанайнгаар республика бүхы дэлхэй дээрэ угаа баян юм. Гэбэшье тэрхэ сүлөөдэ дуратай байлгые, зохёохы ажал гээшэ хүсэл эрмэлзэлыень юунтэй шадаагүй. Ородой революцшаар демократнин суртал һургаал, Россида социал-демократическа хүдэлмэрилэгдэ байгуулагдаһан үшаар Арменидэ бодото байдалда үрэжэлтэйгөөр хүрэгдэн байгаа. Элитэ ехэ революционер В. И. Ленинэй шаби болон соратнигууд. Шаумян 1899 ондо Арменидэ анхан марксистска кружок эмхидхэгдэн. 4 жэлэй үнгэрхэдэ «Арменийн социал-демократуудай холбоон» эмхидхэгдэн.

Арменийн ССР-эй ниислэл — Ереван хото дотор эгэл эртэ урдын хотонуудта гэжэ тоологдодог юм. Тэрэнэй байдаар 2780-яад жэл гүйсөө. Энэ хото революционнэ хушоонүүдээрээ алдарта бүхы хушоонүүд армян арадай эрдэм, революционно тэмсэл тухай хоорэ: Ереванай Нор-Корко гэжэ шэнжэлдэ армян арадай Айку гэдэг эпосай бодхоогдоһон хушоо.

ТАССай фотохронико.

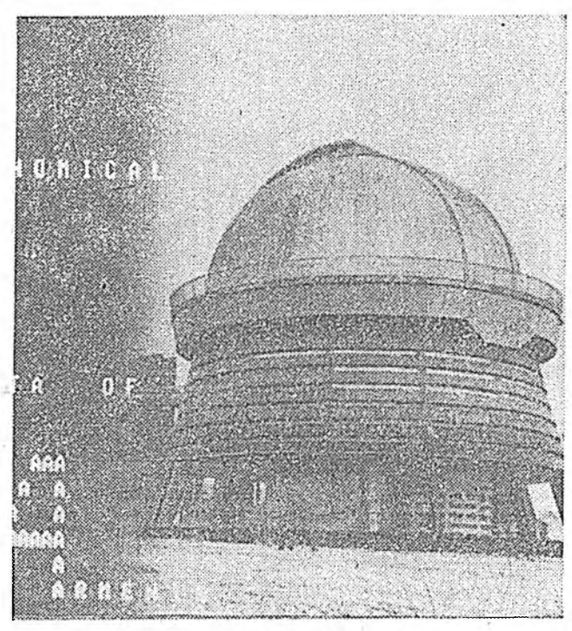

БЮРАКАНСКА астрофизическэ обсерватори 1946 ондо Арагац хада дээрэ байгуулагдаа һэн. Ленинградай оптико-механическа нэгэдэлдэ бүтээгдэһэн манай ороон доторхи эгэл томо ехэ телескопуудай нэгэн эндэ тодхогдон табигданхай. Одо мүшэдые, планетэнүүдые шэнжэлхэ талаар энэ астрофизическэ обсерваториин хүдэлмэрилэгшэд туйлай ехэ шэнжэлгэнүүдые хэжэ байдаг.

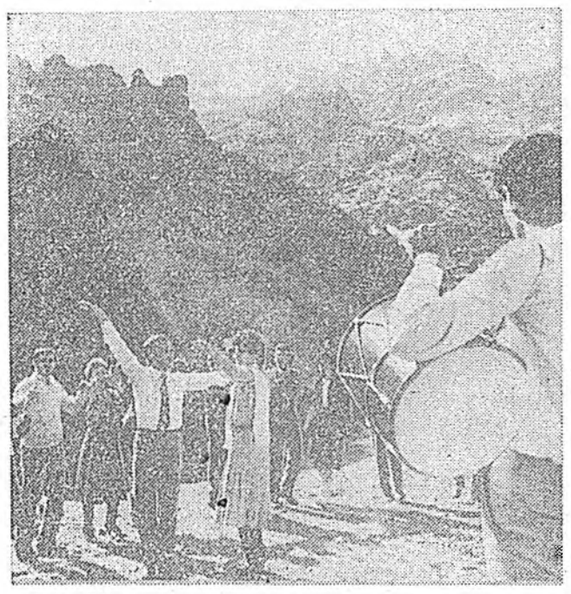

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: Арменийн залуу һаһатан.
ТАССай фотохронико.

ГАЗАРҺАА УГ УНГИТАЙ

ЭНЭ ХАБАР колхозой түрүүлэгшэ Назарянай дүтэ шадарай поли дээрэ гаргаһан түрүүшын бураздаа урдандаа хабарай тарилгада хабаадажа үзөөгүй залуу механизаторнуудта ехэ һургаал болобо. Эндэ хамтын ажахын байгуулагдаһанһаа хойшо Анийска районой Маралик тосхондо иимэ ёһо заншал тогтонхой.

Республика доторхи хүдэлөөе эмхидхэгшэдэй нэгэн — Спартион Егоевичой эсэгэ хабарай тарилгын хүдэлмэриие оороо нээхэ гэһэн ёһо гурим тогтоогоо һэн. Үни холын ёһо заншал олохон хүнүүдэй анхарал татадаг. Ажал хэрэгэйнгээ урда, хүнүүдэй үмэнэ хубиин харюусалгатай байһанаа ойлгон мэдэрдэг хүнүүдэй ажал хэрэг, мүн газар таряалан элдүүрилгын бүхы хүдэлмэриие һайнаар, яаралгүйгөөр, үнэн эүрхэнһөө бэелүүлхэ гэһэн таряашадай дедал шадабари эндэ гол һуури эзэлдэг байна.

Хүдөө нютагай коммунарнуудые нюдарган баяшуулай хайра гамгүйгөөр хэһээжэ, зобоожо байныень Назарян оорынгөө нюдөөр хараһан юм. Имагтал үрдижэ ерэһэн хилэ сахигшад үгытэйшүүлые, эдэнэй дунда тэрэнэй эсэгые абаржа шадаа һэн. Тэрэ үдэрһөө хойшо сэрэгшэд тухай дурасхаал болгон, эрлэхэ зоригтой Феликсын нэрэ колхоздо олгогдоо бэлэй.

Моридой орондо оньһон техникын үргэнөөр хэрэглэгдэхэ аргатай болохо тухай Назарянай эсэгэ бодомжолдог байгаа. Мүнөө Ажалай Улаан Тугай орденто, Дзержинскийн нэрэмжэтэ колхоз эрхим һайн машина техникээр хангагдахаһаа гадна, республика дотороо ажахы эрхилэлгын ёһотой һургуули болонхой. Эндэ шэнэ зүйлнүүд: шаблаагүй анзаһаар газар хахалалга, хамнабариин ажахы, артезианска худагуудһаа уһа бүлэжэ гаргахын тула тогтоогдоһон соорэмүүд, Арменидэ эгээл түрүүшын колхозой музей байгуулагдаһан байгаа.

Хони үсхэбэрилгэ райондо мүртэй аша туһа асарнагүй гэжэ удаан саг соо тоолгододог һэн. Тиимэһээ хонидой тоо толгой хороогдоһон байгаа. Энэнь тон буруу байба. Назарян мяхалиг-ноохолиг үүлтэрэй мал худалдажа абаһан, холын бэлшээринүүдые байгуулһан, тиигэжэ энэ һалбарине эршэмтэйгээр хүгжөөһэн байгаа. Шэнэ үүлтэрэй мал бии болгохо талаар Арменийн эрдэмтэдэй хүдэлжэ байһан тухай дуулахадаа, өөһэдынгөө ажахыда туршалганнуудые хэхые дурадхаа һэн. 50 килограмм хүрэтэр мяха, 4 килограмм нооһо үгэдэг «арагацская» үүлтэрэй хонидой хэдэн отара мүнөө колхоздо атарлан бэлшэнэ. Энэ һалбарида айхабтар ехэ амжалтануудые туйлаһан Австралийн фирмэнүүдэй эльгээһэн түхеэрэлгэ хэрэгсэлнүүд республика дотор эгээл ехэ хони үсхэбэрилгын комплексые барилга колхоздо дүүрэнтэжэ байна.

Дүшэ гаран жэл соо түрүүлэгшээр хүдэлжэ байһан С. Е. Назарян Социалис Ажалай Геройн нэрэ эзэргэдэ хүртэнхэй. Ажахын тоосоое нэбтэрүүлһэнэй ашаар лэ экономико хурдан тургэнөөр хүгжөөгдэжэ байна. Тэрэние гансата бэшэ, харин эгээл хүгжэнги һалбаринуудта нэбтэрүүлээ, һэн. Хүдэлмэриин энэ тухэл маягай булюу байһан тухайда оороо этигэхын, правленийн гэшүүдые, бүхы коллективээ этигүүлхын тула түрүүлэн тэжээл үйлэдбэрилгэдэ ажахын тоосоое нэбтэрүүлһэн байгаа. Үбһэнэй хоёр дахин ехээр хуряагдахадань, тэжээл үйлэдбэрилэгшэдэй салин хүлһэн ургаба. Энээнэй шухала удха шанартай байһан тухай бусадые «идхаһанай» үлүү һэн.

Таряан ажалай бүхы бригаданууд, һү һаалиин комплексын малшад подрядта оробо. Эдэ бүгэдын ашаар үндэр хада уулада байрладаг колхоз һүүлэй зургаан жэлэй түс бүхэндэ хэдэн миллион түхэригэй ашаг олзо абана. Энэ мүнгэ ноорийн ашаар һуурин тосхон болбосон түхэлтэй болгогдоо, концертнэ зал, стадион, пансионат болон хүүгэдэй лагерь баригдаа.

Үйлэдбэриин бүхы шатануудые бэхижүүлхэдээ, али бүхы талаар үндэр үрэ дүнгүүдые туйлаха байнабди гэжэ С. Е. Назарян тоолоно. Хүтэлбэрилэгшынгөө дурадхаһан шэнэ юумэ колхознигууд һаяхан дэмжээ. Жэшээнь, ороохото ургамалнуудые тарижа ургуулдаг бүхы бригадануудые ниилүүлэн нэгэдүүлгэ багахан газар таряалантай ажахыда хүтэлбэрилгын гуримые улам һайжаруулха арга олгохо байна. Бии байгаа теплицэнүүдэй үндэһэ һуури дээрэ овощ ургуулгын участок байгуулха гэһэн тэрэнэй һанал бодолые ажахын ажалшад мүн лэ дэмжээ һэн.

Шэнэдхэн хубилгалга хадаа газарһаа уг унгитай хүн, элитэ ехэ эмхидхэлшэ, хүтэлбэрилэгшэ бодоторoо ургаһан Назарян шэнги хүнэй ажал хэрэгтэ түшэг тулгуури болохо эзэргэтэй.

Б. КЮФАРЯН,
ТАСС-ай корр.

БАРИЛГЫН ОНСО МАТЕРИАЛ

Перлит гэжэ сайбар боро үнэтэй бутархай зүйлые туфай үлөөдэһэнтэй холижо, шулуунай ба силикадуудай эрдэм-шинжэлгын Ереванай институдай мэрэзжэлтэд пеностеклогранулят гэжэ барилгын шэнэ материал абажа һураа юм.

Профессор Г. Г. Бабаянай хүтэлбэрилдэг институт «Камень и силикаты» гэжэ научно-үйлэдбэриин нэгэдэлэй бүридэлдэнь ородог. Генеральна директорэй стол дээрэ шэнэ материалаар хэгдэһэн хүнгэхэн боро үнэтэй хабтагай хараа һэм.

— Халуун аргаар болбосоруулхада хубхыжэ, хори дахин шахуу ехэ болодог шэнжэтэй перлит гансашье хүнгэн бетон бэшэ, харин барилгын бусад материалнуудые ерэдүйдэ бии болголгодо ехэр хэрэглэгдэдэг болохо юм,— гэжэ Грант Григорьевич хөөрэнэ.— Тэрэ барилгын материалнуудай шэнүүрые хүнгэн болохо, дулаа бариха шанар һайжаруулха байна.

Перлит болбол Арменийн хэдэн арбаад янзын ашаста малтамалнуудай нэгэнишь болоно. Элдэб зүйлэ үнэтэй туфууд, эртэ урда сагһаа хойшо Закавказида барилгашадай хэрэглэдэг базальт, мрамор, гранит, вулканай тэнэрхэдэ гараһан үлөөдэнэн, пемзэ, обсидиан болон бусад тэдэнэй тоодо оролсоно.

Үни сагһаа хойшо тарташанда һаад тодхор болодог шулуун мүнөө Арменийн гол баялиг болонхой. Гансашье барилгын, бүрэнэлгын, абразивна материалнуудые бэшэ, харин үтэжүүлгэнүүдые, шэрэ будаг, шэл, болор, шэлэй утаһа гэхэ мэтые тэрээнһээ абана.

Арбаад жэлэй саада тэд республика барилгын материалнуудые ГДР, Куба, Румыни, Италли, Бельги эльгээжэ, улас-хоорондын дэлгүүртэ гараһан юм. Япондо, США-да, ФРГдэ, Италида болон бусад оронуудта институдай 17 шэнжэлхы хүдэлмэридэ патент олгогдонхой. Шулуу болбосоруулгын техникэ зохёон бүтээхэ, талаар тэдэнэр хүдэлдэг, гуша шахуу станок байгуулагданхай. Гансал нёдондо жэлдэ 50 авторска үнэмшэлгэ абтаһан байсаа.

Үдэшэлэн паранай орохо үеэр Ереванай гэрнүүд досоохоо туларһан шэнгеэр үзэгдэдэг. Арагац хадаһаа түнхин абтаһан ягаабтар үнэтэй туф шулуугаар тэдэнэрэй олонхинь баригданхай. Эчмиадзинай түбэй, Арменийн ССР-эй Науканнуудай академийн Бюраканска астрофизическэ обсерваторийн байшангуудай барилгада шараулаан ба ягаан үнэтэй туф хэрэглэгдэнэн юм. Ереванда А. Спендиаровай нэрэмжэтэ оперо болон баледэй академическэ театрай фойе, мүн Москвагай В. И. Ленинэй нэрэмжэтэ метрополитенэй Революцийн талмай, «Динамо», Курска, Киевскэ болон бусад хэдэн станци нютагай мрамораар хушагданхай. Кремлийн Съездүүдэй ордонгые, Ульяновска мемориальна комплексые шэмэглэн гоёохын тулада тэрэ баһал хэрэглэгдэнэн байгаа. Харин һаяшаг эндэхи лаборатори соо мраморһаа юуеэрээшье дутахагүй ситаллормрамор гэһэн зүйл бии болгогдоо.

Арменийн эрдэмтэдэй хэдэг шинжэлэнүүд хайжан гээд иимэ ашаг үрэтэй байна гээшэб? Мүнөө үедэ нэгэдэлдэ шинжэлэлгын хүдэлмэриин шэнэдхэн хубилгаедажа байһаниинь ехэ туһа нэмэри болоно. Темэнүүдэйнь 73 процент ухаалан зохёолго болгон дүүргэдээ юм. «Каназит» ба «Перлит» гэһэн научно-үйлэдбэриин хоёр һалбари байгууланхай. Тэндэ шэнэ технологи нэбтэрүүлэгдэдэг. Ороной һалбарида эгээл түрүүлэн эрдэмтэ хүдэлмэрилэгшэдэй, конструкторнуудай, технологуудай ажалай түлбэриин шэнэ гурим нэбтэрүүлэгдэнэн байна. Ашаг үрэ үгэдэгүй таһагууд болон участогууд болюулагданхай. Байгша табан жэлдэ гансал гол темээр 13 миллион түхэригэй үрэ дүн туйлагдахаар хүлеэгдэнэ.

М. ЕРЕМЯНЦ,
ТАСС-ай корр.

ШЭНЭ САГАЙ ШЭНЖЭ

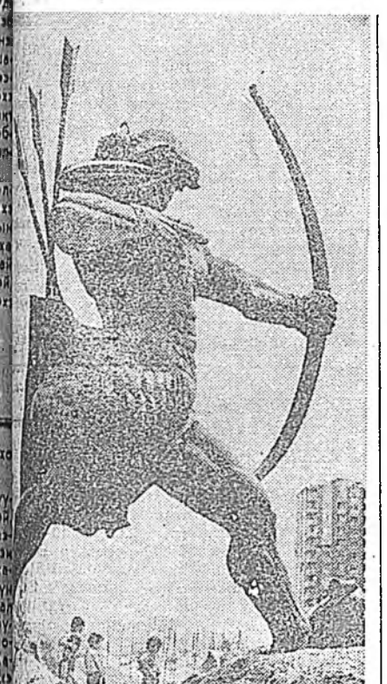

Д. БУДАЕВ,
Бурятагропром-ай институдай директор,

А. НАЗАРОВ,
хүдөө ажахын институдай доцент,
А. КУШНАРЕВ,
ассистент.

Манай мүнөөдэрэй бүхы ажабайдал революционно түүхэдэ үшөө нэгэ хуудаһан болон ороохо. Агууехэ барилганнуудые байгуулха зорилгонуудые бидэ гансал урдаа табидаг бэшэбди. Жэшээлбэл, Магнитка болон һаяшаг республика дотор баригдаһан «Иджеван — Раздан» гэһэн түмэр замай хоорондо схэшье, багашье хэдэн арбан, мянган барилганууд бодхоогдоо. Ажалай болон дайшалхы хэрэгүүдэй олон тоото хуудаһанууд социалис эсэгэ оронноймнай түүхэ бэшэгэй баялиг болонхой. Манай хэрэгүүдтэ Агууехэ Октябрь үргэлжэлүүлэгдэн. Революционно, үнэхөөрөө зохёон байгуулхы хүдэлмэридэ партимнай бидэнние зоригжуулна.

«Хуушанай онол арганууdые, түхэл маягуудые, заншалнуудые эбдэхэ гээшэ бэлэн бэшэ»,— гээд Агууехэ Октябрийн 70 жэлэй ойтой дашарамдуулан, совет арадта хандаһан КПССэй ЦК-гай Хандалга соо хэлэгдэнэ. Гэбэшье бидэ шэнэдхэн хубилгаха хүдэлмэриин түлөө эдэбхитэйгээр тэмсэнэбди. Манда ондоо зам үгы. Энээнтэй хамта минии түрэл Севанда болоһон нэгэ баяртай ушар дурдаха һанаатайб.

Партийн райкомой нэгэдэхи секретарь Ф. Мелкумянтай манай предприятийн коммунистнууд һаяшаг уулзаһан юм. Һүүлэй гурбан һара соо бюрогой хэһэн хүдэлмэри тухай тэрэ тоосоо һэн. Партийно-эмхидхэлэй хүдэлмэриие райкомой яажа шэнэдхэн хубилгажа, олондо мэдээсэлгые үргэдхэжэ байһан тухай хөөрэхэдөө, иимэ жэшээ харуулаа бэлэй.

53-дахи номерой барилгын управленийн начальник Авакян тухай асуудал райкомой бюро дээрэ шэнгагдаһан байгаа. Шэнэдхэн хубилгалгын эрхэ байдалда тэрэ коллективые хүтэлбэрилжэ шадахагүй, тэрэнэй гэмээр район дотор барилгын хүдэлмэриин түсэбүүд дүүргэгдэнэгүй гэһэн тобшолол бюрогой гэшүүдэй хээшье һаань, эсэсэй шидхэбэри абтаагүй һэн. Энэ асуудалые коммунистнууд, барилгашадай үзэмжэдэ табиха хэрэгтэй гэжэ бюро тоолоо. Партийн жиирэй гэшүүд райкомой хүдэлмэрилэгшэдэй һанамжые дэмжэнэ гэжэ мэдэжэ абаад, шэнэ хүтэлбэрилэгшые шэлэхые коллективтэ дурадхаа. Урдахи хүтэлбэрилэгшыень тушаалһаань сүлөөлөө ааб даа.

Харин урдань хүтэлбэрилэгшэдые сүлөөлхэдөө, нэгэ газарһаа нүгөө газарта абяагүйхэн оруулдаг һэн. Харин бидэ, коммунистнууд, партийнабэшэ хүнүүдшье хоорондоо, хөөрэлдэхэдөө, дураа гутажа, ойлгожо ядадаг бэлэйбди.

Олондо мэдээсэдэг байхада гансаараа шидхэбэри абаха арга олдоногүй, алдуу эндүүнүүдые дабтаха ябадал үзэгдэнэгүй бшуу.

Райкомой ажал ябуулгын онол арганууdшье хубилна. Субботын үдэрые ажалай үдэр болгоһониинь һайшаагдана. Энэ үдэр райкомой бүхы хүдэлмэрилэгшэд өөһэдынгөө кабинедүүд соо байдаг, тиимэһээ ямаршье яаралтай асуудал шидхэжэ болохо. Харин юрын үдэрнүүдтэ райкомойхид хээрын станууdаар, заводуудаар, фабрикануудаар ябадаг.

Үнэн сэхэ хөөрэлдөөнэй боложо байгаа хада, райкомой хүдэлмэридэ бии байһан алдуу эндүүнүүд туһай хэлэхэдэ һананаб. Тобшолон хэлэбэл, заводууд болон эмхи зургаануудта кадрнуудай халаан туһай асуудал заримдаа ёһын тэдысэ шидхэгдэдэг байна. Харин шэнэдхэн хубилгалгын бэелүүлэгдэжэ байһан мүнөө үе сагта мүнөөдэрэй уг зорилгонуудта үнэн сэхэ, зүрхэтэй, шэн зоригтой тэмсэлшэд хэрэгтэй болоно бшуу. РАПОгой предприятинуудта демократическэ үндэһэ һуури үшөөл һулаар дэбтэрүүлэгдэнэ, энээнһээ болоожо, хүнэ амияа хараһан, аяынь олоод яаһан хүнүүд һанаа амар байна. Социально-соёлой һалбариин объектнуud дэй барилгын хойноһоо партийн зайком хиналта шангадхаха эрэгтэйгээ гэжэ би һананаб. Энэ шэглэлээр амар юумэнэй, яажа хэгдэжэ байһаниинь манай хотын үзэн зон мэдэхэ ёһотой. Энээнэй тулада олондо мэдээсэлгые үргэдхэхэ гээшэ баһал шухала.

Н. РУДОМЕТКИНА,
электро-түхеэрэлгэнүүдэй заводой хүдэлмэрилэгшэ, КПССэй гэшүүн.

ХҮН ЗОНОЙ АША ТУҺАДА

СПИТАК хотодо моднэ гоё һайхан хубсаһа оёдог үйлэдбэриин нэгэдэл бии юм. Тэндэ эгээл һүүлшын моодоор оёгдоһон хубсаһан худалдан абагшадта ехэтэ һайшаагдадаг. Эндэхи үйлэдбэриин хүгжэлтын социальна хубилалтануудай хүгжэлтэтэй сэхэ холбоотой байһаниинь һонирхолтой. Социальна хүгжэлтын түсэб соо ажалшадай һүүдэл байдалые һайжаруулгада гол анхаралаа хандуулагданхай. ТАСС-ай корреспондент А. СИГАЛОВ энээн тухай хөөрэнэ.

«ЗАМБУУЛИНАЙ» ҮЛГЫН ДЭРГЭДЭ

Мүноонэй багашуул дайралдаһан юумээр бэшэ, харин ороо техническэ нааданнуудаар наадаха дуратай, Тиимэһээ «Замбуулин» гэһэн хүүгэдэй саадта үхибүүдэй наадахын тулада ниидэдэг аппарадай түхэл дүрсэ тодхогдонхой. Үхибүүдэй тэрээгээр ниидэхэдэнь, ёһотойгоор ниидэжэ ябаһан шэнгеэр һанагдадаг. Тоно болоходоо ехэ хэрэгүүдые бүтээхээр бэлэн байхын тула үхибүүд элүүр энхэ, хүдэр байха эрэгтэй. Тиимэһээ жэл соо хүдэлдэг тамаралгын бассейн, спортивна ба нааданай талмайханууд, авто-хотохон багашуулда түхэрэгдэнхэй. Үхибүүдые түрэл газартаа дуратайгаар һургадаг. Бууса шадарай участок дээрэ тэдэнэр сэсэгүүдые, овощ, үрэ жэмэс тарижа ургуулдаг.

«Швейникэ» гэһэн нэгэдэлдэ бүхыдоо хүүгэдэй 6 саад юм. Тэдэнэй зариманиинь хотодо, предприятийн филиалнуудай оршодог һуурин тосхонуудта нүгөө зариманиинь оршодог. Тиихэдээ саад бүхэн эрдэмтехникын, спортивна гү, али хүгжэмэй шэглэлтэй юм. Үхибүүгээ хаана оруулхаяа түрэлхид өөһэдөө шэлэдэг.

ҮЛЬГЭР СООХИДОЛ АДЛИ

Районой үзэсхэлэн һайхан булангуудай нэгэндэ үндэр хада уулын боорида пионернүүдэй лагерь ба нэгэдэлэй «Онтохон» гэһэн пансионат түбхинэнхэй. Энэ нэрэнь бодото байдалые яһала харуулдаг. Таһалганууd ба коттеджэнүүд соо үльгэрэйхидэл адли тааруу зохид юм. Уран һайханай бүлгэмоорхидтэ хэшээлнүүдые үнэргэхэ таһалга бии. Харин һүүлдэнь зунай эстрада дээрэ үхибүүд бэлиг шадабаряа харуулдаг.

Элдэб янзын зэр эмсэгүүдтэй мастерскойнууд эдир техникүүдэй мэдэлдэ үгтэнхэй. Мүноонэй приборнууд болон хүүгэдэй гараар хэгдэһэн оньһон тухээрэлгэнүүдэй нааданхайнуудтай зэргэлээд байхань харагдадаг.

Булта үхибүүдтэл адли, тэдэнэр спортивна талмайханууд дээрэ наадаха дуратай. Футболой ба волейболой талмай дээрэ, бассейн соо тэдэнэрэй баяртай шаг шууяа дуулажа болохо. Трамплинуудтай, саунатай, таһалганууdтай хушаптатай бассейн баригдажа, мүнөө жэлдэ ашаглалгада оруулагдаха юм.

ПРОХОДНОЙН ГАЗАА ГАРАНГҮЙ

Нэгэдэлэй столово амтатай эндэб янзын эдээ хоолоороо суурхадаг. Тэрэнэй менюдэ овощ хоо байдаг. Хамһабариин ажахыһаа эдээ хоолой олохон зүйлнүүд ородог юм. Уужам сэлуу зал соо 400 хүн нэгэн доро эдээлхэ аргатай. Эдээ хоолой түлөө түлбэриин хахад хубиинь профсоюз түлэдэг.

Нэгэдэлдэ овощ яһала охээр тарижа ургуулдаг байгаашье һаань, хүдэлмэрилэгшэдэй эрилтэ хэрэглэмжэнүүд мүнөө дээрээ хүсэд үшөөл хангагданагүй. Тиимэһээ эндэхи теплицэнүүдэй тоое оло дахин олон болгохоор хараалагдана. Зэбгэ загаһа үсхэбэрилхэ ажахы байгуулха һанаатай. Спортын гурбан мастер, мастерта кандиданууд болон нэгэдэхи разрядтай олон хүнүүд эндэ хүмүүжүүлэгдээ. «Швейник» нэгэдэлэй футболистнууд Арменийн чемпионууд ба кубогто хүртэгшэд гээд мэдээжэ.

ЖАРГАЛАЙ ТҮЛХЮҮР

Түс нэгэдэлдэ хүдэлдэг эхэнэртэ шэнэ байрын түлхюүр үни хада барюулхада, «жаргалай түлхюур» гээд тэрэние нэрлэһэн юм гэдэг. Залуу гэр бүлын зол жаргалтай ажаһуухын тула имагтал байра дуталдадаг байгаа бшуу. Энэ табан жэлэй эсэс болотор олохон хүнүүд иимэ түлхюурнүүдые абаха юм. 1990 он болотор Спитагта «Швейник» гэһэн микрорайон бодхоогдохо хараатай. Байрын 8 байшан баригдаха. Мүнөө кооперативна 4 ба гүрэнэй 2 гэр бии. Энэ барилгын хэгдэхэдэ, гэр байра абаха эрлэхэ болюулха арга олдохо юм. Үдэртэ 500 хүниие хангаха поликлиникэ, ажаһуудалай хэрэглэмжэ хангалгын байшан тус микрорайондо бии болохо. Хожомоо залуушуулай гоё һайханай түб баригдахаар хараалагданхай.

Социально-ажаһуудалай болон соёлой-спортивна хэрэглэмжын барилганууd бултадаа шахуу предприятиин олзо мүнгоор өөһэдынь хүсөөр бодхоогдонхой. Гадна оёдолшод ВАЗай хүдэлмэришэдэй үүсхэлые дэмжэжэ, эдэ объектнүүдэй барилга дээрэ хүн бүхэн адагынь 6 үдэр хүдэлһэн юм.

ТОО, БАРИМТАНУУД

△ 1987 оной январийн байдалаар Арменийн хүн зоной тоо 3 миллион 409 мянганда хүрэбэ. Революцийн урда тээ республикын газар дайда дээрэ 720 мянган хүн ажаһуудаг байгаа.

△ Республикын партийна организацида 192 мянга гаран коммунист тоологдоно. 1892 ондо түрүүшын марксистска кружок эмхидхэгдээ һэн.

△ 100 гаран армян Советскэ Союзай Геройн нэрэ эзэргэдэ хүртэнхэй. Ажалай шэн габьяа гаргаһанайнгаа түлөө 223 хүн Социалис Ажалай Геройн Алтан Одоор шагнагданхай.

△ Революцийн урда тээ Арменидэ нэгэшье дээдэ һургуули байгаагүй юм. Мүнөө 13 дээдэ һургуулида 54,6 мянган студентнэр һурана.

ТОО, БАРИМТАНУУД

△ 17 мэргэжэлтэ театр, 1413 библиотекэ, 50 музей хүн зоной эша туһада табигданхай, 92 газетэ нэгэн доро 1565 мянган хэһэгээр хэблэгдэн гарана.

△ Урда жэлэйхитэйнь сасуулбал, 1986 ондо национальна доход 67 миллион түхэригөөр дээшэлжэ, бодото сэнгүүдээр 6702 миллион түхэригтэ хүрэһэн байна. Хүн зоной абадаг нэмэлтэ түлбэринүүд, хүгэлэлтэнүүд 60 миллион түхэригоор ургаба.

△ Үнгэрһэн жэлдэ республика дотор дүн хамта 1280 мянган дүрбэлжэн метр талмайтай 19 мянган квартира баригдаа. 122 мянган хүн шэнэ гэр байрада нүүжэ ороо.

(ТАСС).

СОЁЛОЙ ҺОНИН

ПОЭДҮҮДТЭЙ ҮҮЛЗАЛГА

Буряадай гүрэнэй Д. Банзаровай нэрэмжэтэ институдай түүхын, хэлэ, бэшэгэй факультедэй актова зал соо Буряадай Уран зохёолшодой холбооной болон институдай буряад хэлэ, бэшэгэй кафедрын үүсхэлээр залуу болон эхилэн бэшэгшэдтэй һонирхолтой уулзалга үнгэргэгдэбэ. Тэрэнние мэдээжэ поэт Баир Дугаров хүтэлбэрилөө.

Эгээн түрүүлэн залуу поэт Даша-Дондоб Очировта үгэ үгтэбэ. Энэ нүхэрнай байгша ондо «Хүлэгни адуунда» гэжэ шүлэгүүдэйнгээ түрүүшын сорголбори хэблүүлжэ гаргаа. Даша-Дондоб Очиров технологическа институдай багша, философийн эрдэмэй кандидат юм. Гүнээгы удхатай шүлэгүүдээ тэрэ суглараг шадай урда уншаа.

Поэтесса Галина Базаржапова хэдэн жэлэй урда тээ «Эхын энхэрэл» гэжэ шүлэгүүдэйнгээ сорголбори хэблүүлөн байна. Мүнөө «Буряад үнэн» газетын таһагые даагшаар хүдэлдэг. Уулзалга дээрэ тэрэ шэнэ шүлэгүүдээ мүн лэ уншаа.

Буряадай номой хэблэлэй редактор Дондок Бальжинимаев залуу поэдүүдэй хамтын суглуулбари ном соо хэды дахин шүлэгүүдээ хэблүүлөн юм. Буряадай Ниитын эрдэмэй институдай эрдэмтэ хүдэлмэрилэгшэ Сергей Бабуев республикын залуу шүлэгшэдэй конкурсдо илагшадай нэгэн. Мүн тэрэ буряад арадай үреэлнүүдые суглуулжа, шэнжэлжэ байдаг.

Эшэл институдай буряад хэлэ, бэшэгэй таһагай студентнэр Рахмет Шойжарданов, Чернин Цыремпилов, Сэсэгма Жаргалова, Лариса Аюшеева гэгшэд республикын эхилэн бэшэгшэд юм. Тэдэнэр зохёоһон шүлэгүүдээ мүн лэ уншаба.

Уулзалгада Улаан-Удын залуушуулай «Баргажан» гэжэ литературна нэгэдэлые хүтэлбэрилэгшэ поэт Чимит-Рэгзэн Намжилов, Буряадай арадай уран зохёолшо Цыден-Жаб Жимбиев, Буряадай арадай поэт Николай Дамдинов, республикын комсомолой шангай лауреат поэт Лопсон Тапхаев гэгшэд залуу поэдүүдэй урда табигдаһан эрилтэнүүд, тэдэнэй зорилгонууд тухай дэлгэрэнгыгээр хөөрэжэ үгөө, шүлэгүүдээ уншаа.

Республикын мэдээжэ поэдүүдэй үгэ дээрэ композиторнуудай найруулһан буряад дуунуудые Николай Бадмаринчинов Леонид Хамгушкеев хоёр гитара дээрэ гүйсэдхэн дуулажа, суглараг шадта халуунаар үгтагдаа.

Уулзалгын түгэсхэлдэ институдай буряад хэлэ, бэшэгэй кафедрые даагша, профессор Эрхэтэ Раднаевич Раднаев нимэ уулзалгануд манай буряад поэзийн саашанхи хүгжэлтэдэ аша туһатай байһан туладань, заншалта болгоё гэжэ дурадхаад, залуу шүлэгшэдтэ айлшадтаа баяр хүргөөд, хэрэг ажалдань амжалта хүсэбэ.

Б. НАМДАКОВ.

ТООСООТО КОНЦЕРТ

Баргажан тосхоной Соёлой ордон соо һаяхан хүн зон олоороо суглараба. Ушарынь хадаа, Баргажанай искусствын һүргүүлиин, «Юбилейный», Баянгол тосхонуудай хүүгэдэй хүгжэмэй һүргүүлинуудай һүрагшад эндэ тоосоото концерт табяа.

«Юбилейный» тосхоной эдир хүгжэмшэд Ира Кошелева Лариса Кожевникова хоёрой баяан дээрэ гүйсэдхэһэн дуу, хүгжэмүүд һарагшадта ехэтэ һайшаагдаба. Тиихэдэ тус һүргүүлиин багша М. Ф. Быченковагай ударидаг классай һурагшад яхад болон мүнөө үеын хатарнуудые уян нугархайгаар гүйсэдхэжэ, халуун альга таашалганда хүртөө. Баргажанай искусствын һүргүүлиин багша А. А. Кокориной хүтэлбэрилдэг духовой оркестрэй гүйсэдхэһэн хүгжэм мүн лэ һарагшадай сэдьхэл зүрхэ худэлгөө.

А. КОЗУЛИН.

«БАЙГАЛАЙ» ЭЭЛЖЭЭТЭ НОМ

Уран зохёолой, олониитэ-улас түрын «Байгал» журналай энэ жэлэй хоёрдохи ном хэблэгдэн гаража, олон тоото уншагшадайнгаа һонорто эльгээгдэбэ.

Байгша ондо манай гүрэнэй бүхы автономито округууд, тэрэ тоодо Агын Буряадай болон Усть-Ордын округууд 50 жэлэйнгээ алтан ойн баярые тэмдэглэхэ гэжэ байна. Тиимэ-һээл «Байгал» журналай хоёрдохи номой түрүүшын хуудаһануудта «Агуу Октябриин 70 жэлэй ойдо» гэһэн ниитэ гаршаг доро уран зохёолшо, РСФСР-эй соёлой габьяата хүдэлмэрилэгшэ Арсалан Жамбалоной бэшэһэн: «Нютагайм домог—нарата нютаг» гэжэ нэрлэгдэһэн дурдалганууданр захаланхай.

«Ага нютаг... Хаанаһаа хаана хүрэтэр хэды шэнээн газар зэлдэг, ямар газартай, юугээрээ гоё һайхан, юугээр баян, хэн юугээрээ суутай нютаг юм бэ?—гэжэ Агые мэдэхэгүй хүнүүд асуужа болохо,—гэзд Арсалан Жамбалон хөөрөөгөө эхилхэ юм.— Үнэндөө Ага гээшэ Шэтын областиин урда хубида оршодог ааб даа. Шэтэ хотоһоо урагшаа зуугаад модоной газарта оршодог Ара-Аргалиһаа эхилээд, Онон гол хүрэтэр, баруун захын Үреэ, Загдашаһаа зүүлжээ Хара-Шэбэр, Боржогонтой хүрэтэр тэниһэн 19 мянган дүрбэлжэн километр газар дайдатай юм. Тиин дундуурнь зүүлжээ урдажа, Онондо шудхадаг Ага голой нэрээр нэршэһэн байха...»

Буряадай арадай поэт Д. Ламба Жалсараевай «Наян зургаанай хабар», «Генерал» гэһэн шүлэгүүд эндэ толилогдоо.

Буряадай мэдээжэ уран зохёолшо Цыден-Жаб Жимбиевэй «Мэнжын харуул» гэжэ түүхэтэ романай үргэлжэлэл уншагшадые һонирхуулха бэйха.

Даша Егодуровай «Түрүүшын буудалга» гэжэ туужые Гунга Чимитов буряадшалаа.

«Очерк, публицистикэ» гэдэг заншалта ниитэ гаршаг доро Буряадай АССР-эй Министрнүүдэй Советэй Түрүүлэгшын нэгэдэхи орлогшо, республикын Госагропромой түрүүлэгшэ А. И. Плотниковтой хэһэн «Эрид хубилалтануудай үе саг» гэжэ хөөрэлдөөн толилогдонхой. ВАСХНИЛ-ай Сибириин отделениин хүдөө ажахын эрдэм-шэнжэлэлгын институдай хүдэлмэрилэгшэ, экономическа эрдэмэй кандидат Анатолий Дериглазов энэ хөөрэлдөө бэшэжэ абаһан байна.

Шэтын мэдээжэ уран зохёолшо Василий Никоновой «Харгы» гэжэ романай эхин «Байгал» журналай нэгэдэхи номдо гараа һааб даа. Мүнөө энэ зохёолой үргэлжэлэл үгтэнхэй.

«Байгал»—үхибүүдтэ» гэһэн ниитэ гаршагта Эрдэни Дугаровай «Нютагай шубууд» гэжэ хэдэн шүлэгхэнүүд оруулагданхай.

«Хроника» манай республикын соёлой, уран зохёолой талаар болоһон хэмжээ ябуулганууд тухай мэдээсэнэ.

В. ЦЫРЕНЖАПОВ.

Театр

«ҮЛГЫН ДУУН»

Татар драматург Туфан Миннуллинай зохёолнууд гүн хурса удхаараа, уран зохид найруулгаараа онсо илгардаг юм. Тиимэһээ тэдэ имагтал зохёолшын түрэл республикада бэшэ, харин ороноймнай аха дүү республикануудта табигдажа, олон харагшадай һонирхол татадаг гээшэ.

Х. Намсараевай нэрэмжэтэ гүрэнэй буряад драмын академическэ театрай режиссер Ф. С. Сахиров татар драматургын зохёолдо хоёрдохёо хандаба. Хоёр-гурбан жэлэй саана Т. Миннуллинай «Сагаан турлааг» гэһэн шог ёгто пьесые театрайнгаа сценэ дээрэ тэрэ табиһан байха. Мүнөө «Үлгын дуун» гэһэн драматическа рассказ театрай репертуарта оруулба.

...Эхэнэр зонние эгээл нангин үүргээсэ бэелүүлжэ байһан үелень — нарайлалгын гэртэ ороод байха сагтань — харуулхадаа, автор тэдэнэйнгээ абари зангуудые, хубиазаяас эгээн тодоор зурагдаһан байна. Эхэ болохо жаргалаа долоон жэл соо хүлеэһэн Валентина, үхибүүнгээ жаргал олоожо ядан сухэрхэдоо, үхибүүтэй болоһууб гэжэ бодоһон Алтынчеч, аяар арбан нэгэн хүүгэдтэйшье һаа, эгээл хурса, эгээл бэрхэ үхибүүгээ энэ удаа түрэжэрхихэ гэжэ шиндэһэн Гульфина-апа — эдэ гурбан ташха ондоо абари зантайнуудшье һаа, хүнние хайрлаха, хүндэ туһалха гэжэ оролдодоороо адлихануд. Һэщхэл ухаанда харша юумэндэ эсэргүүсэхэдээшье эдэнэр нэгэ амин болошохо юм. Ямаршьегүй бэе мэндэ, тиихэ мүртөө үбгэнтэй хүн аад лэ, түрэһэн үхибүүгээ нарайлалгын гэртэ орхёод талихаяа бодоһон Дилемма гэжэ залуу эхэнэрые эдэ гурбан түрүүшээр аргадана нарай багыень хайрлуулхые оролдоно, һүүлээрнь шоо үзэнэ, шобто харана... Тиигэжэ нарайлалгын гэрнүүдгэ хааяа дайралдадаг юрэндэггүй үзэгдэлнүүдые автор нимэ жэшээ дээрэ харуулжа, геройнуудайнгаа амаар тэдэнние буруушаана, хүн түрэлтэнэй алтан үгые залгамжалуулжа ябаһан Эхэнүүдэй габьяа солые өөрынхеэрээ мартана.

Нимэ удхатай, имагтал эхэнэрнүүдэй наадаха рольнуудтай пьесые Ф. Сахиров найруулан табихаяа абахадаа, пьесын поэтическэ үнгэ шэнжые, уран хурса хэлые һайшаһан байгаа ёһотой. Зүжэг болоод байхадаа, Туфан Миннуллинай зохёол сэнтэй эдэ шэнжэнүүдээ хэр үлөогөөб— — тэрэ бидэнние һонирхуулна.

...Сценын зүүн хажууда сэнхирлэн гэрэлтэһэн экран шэнги юумэн соо Эхэ хүнэй һүлдэ — дүрсын бии болоод, үлгы хүдэлгэхэ үзэгдөөр буряад театрайхидай зүжэгэ эхилнэ. Поэтическэ нимэ метафора хэрэглээ хадаа режиссер саашадаашье хөөрөөгоо энэл хэбээрээ үргэлжэлүүлхэнь гэжэ һанахаар. Тоод тиимэ юумэн арайл болоногүй. Бүхы сценын гэрэлтүүлэгдэхэдэ, нарайлалгын гэрэй нэгэ палата соо гурбан эхэнэрэй тон юрынхеэр ярилдахые, дүрбэдэхинь — дэрэ руугаа иорааа бухаад хэбтэхые, харанабди. Зүжэгэй үйлын хүгжэхэ тума эдэ гурбан халажа хөөрэлдэнэ, дүрбэдэхитээс хэрэлдэжэ шангаралдана... Эхэнэрнүүдэй тон юрын, бидэндэ түрэл дүтөөр һанагдаха юумэн тухай хөөрэлдэхэдэ, сэдьхэл дулаасахадал гэнэ. Гэбэшье Т. Миннуллинай пьесэ соохи үйлын урасхалай драматизм өөдөө хөөрэжэ гарангүй, «дороо нюугданхай» зандаа үлэшэһэн байна.

Өөрынгөө үхибүүнһээ арсаха гэжэ шиндэһэн Дилеммые наадаһан эдир залуухан актриса Т. Бальжановада режиссерой туһаламжа дуталдана гэжэ эли байба. Геронинингаа хэрээгы хэдэр зантайе юрэл газаа талаһаань маяглажа харуулхадаа, тэрэнэйнгээ зосоогоо юун гэжэ бодожо, ондо ондоо шиндхэбэринүүдые тархи соогоо «мухарюулжа» байһые тэрэ хүсэд харуулжа шаданагүй гэжэ зүжэгтэй анха түрүүн танилсахадаа һанахаар һэн. «Үлгын дуунай» гурбадахиа харуулагдаһан үдэшэ Т. Бальжанова ролинигоо «зурагые» эрид хубилгаад, геронния уур сухалдаа «бүтэжэ» баһааар харуулхаяа болиһон байба. Тиихэдээ ролинигоо хоёрдохи планине хараанаа алдахагүйе оролдоо. Гэбэшье Дилеммые сохом ямар хүн бэ гэжэ тэрэ өөртөөшье хүсэд элирүүлээгүй зандаа: нэгэн гээ һаа, үхибүүнһээ хойшолонгүй арсаха гэжэ бодоһон хүйтэн сэдьхэлтэй эмэгү (тиигээ һаа, тэбшэжэ ядан, хашхарсагаахань ото хэрэггүй болоно), үгы һаа, хүсэд бодожо үзөөгүй дээрэһээ тэнэг ябадал гаргажа ябаһан хоорхы гү? Нэгэ зам олоогүй дээрэһээ Т. Бальжанова мүнөө худхаляашагаар наадана. Өөртэнь орходоо, жэшээгүй дуршэлтэй нүгөөдэ гурбан гүйсэдхэгшэдтөө тэрэ зарим заримдаа бүри һүрөөгөө дарагдашахадал гэнэ. Валентиные — РСФСР-эй габьяата артистка Л. Егорова, Алтынчечые республикын габьяата артистка Г. Батомункуева, Гульфина-апае артистка Б. Очирова наадана.

Эдэ гурбанай хэнининьшье наадаһан рольдоо бүхы сэдьхэлээ үгэжэ, геронинингаа абари зангые баяжуулхаар үнгэ будагуудые шэлэжэ гараа. Урихан абяатай, дүмүүхэн хүдэлсэтэй, халтад гэхэдээ, нулимсаар ялалзаадхидаг ехэнүүд хара нюдэтэй Алтынчеч илангаяа харагшадта ехээр һайшаагдана. Хүнгэн хөөрүү Валентиныншье образ хадаа актрисын сэдьхэлэй дулаагаар жэгнэгдэнхэй. Гульфинагай роль Бальжид Очировае сэдьхэлэй ехэ хүдэлмэри хэхьень баадхаа. Үхибүүтэй болохо зол хубигүй, тиимэһээ сэдьхэл соогоо уйдхар гашуудалай монсогор хара шулуу абажа ябадаг Нэрэгүй эхэнэ р ы е Людмила Дугарова тон зохидоор, үлүү гаргангүй наадана. Бусад хабаадагша нюурнууд соohоо Д. Чимитовагай наадаһан Дилеммын эхые тэмдэглэхээр. Иигээд ерэхэдээ, зүжэгтэ хабаадаһан арбан хүн хэнинь хэн гэшэгүй ехэ хүдэлмэри хэһэн байна. Гэбэшье «Үлгын дуун» харагшадай сэдьхэлые «ян» гүүлэхээр зүйл болоогүй гэхэ гү, али үшөө болоодуй. Энэ юун дээрэһээб?

Нэгэдэхеэр, бүхыдөө зүжэгэй түхэл маяг, режиссурын хэлэн ямар байха байгааб — тэрэ нэгэ тээшээ зүбоёр шиндхэгдээгүй. Поэтическэ шэнжэтэй, метафорическа уран аргаар бүтээгдэһэн зүжэг болохо шэнги аад, байн тэрэ түхэлөө алдажархиха юм. Зүжэг һүлдэ-үзэгдэлөөр эхилнэ гэжэ дээрэ хэлэгдээ һэн. Саашадаашье режиссерой «хөөрөөн» нимэл маягаар үргэлжэлүүлэгдэхэнь гэжэ һанахадаш, элдэб зүжэгүүдтэ дайралдадаг, тиимэһээ харахада һонигүй. «поэтическэ хэб» болошоһон зураг-лалнууд үгтөөд лэ [illegible] (гурбан һамгадай [illegible] дээд һууһан зураглал [illegible] мэтэ). Режиссерой гол-[illegible]лые сценын шэмэглэл, [illegible] жэгтэ хоноогдоһон [illegible] элирхэйлхэ аабза гэхэдэ, [illegible]нал тиимэ бэшэ байшаа.

Залуу уран зураачаа М. Калинина сценын шэмэглэ[illegible] зохёоходоо, больницын [illegible]тые, ординаторскые харуу[illegible]han хабтагар ехэ хананууда[illegible] дарайлгажа ерээд, бүхы[illegible] сценын ара талаар хаа[illegible] үнгэтэй хүшэгэнүүдые-[illegible] жархиһан байгаа. Сценэ [illegible]рэ дан бүрэнхы байна, [illegible] хыдөө зүжэгэй шэмэглэл [illegible]индоор бэлдэгдэгүй, [illegible]һээ «Үлгын дуунай» үйл[illegible]рэгүүд сохом хаана хүгжэ[illegible] гэжэ харуулхаһаа саана [illegible]доо ямаршье үүргэ тэрэ [illegible]лүүлнэгүй гэжэ зүбшэ[illegible] сэлгын үедэ тэмдэглэгдэ[illegible]. Тиихэдэнь театрайхид [illegible] зүжэгэй — «Сагаан [illegible]гай» ара талын хүшэгые [illegible]жа хэрэглэжэ, «Хүшэ[illegible]dalhaa» гарасалдаба. Ара[illegible] театр бэшэ, академическэ [illegible]атр аад лэ, нигэжэ байхаяа [illegible] хайшаа юм гэжэ театрай [illegible]тэлбэрилэгшэдһөө асууха [illegible]ран хүрэнэ...

«Үлгын дуун» мүнөө [illegible]рээ тааруу хүгжэмтэйн[illegible] болоодуй. Зүжэг соо эдэдэ[illegible] үлгын дууе Наталья Будаева[illegible] гүйсэдхэнэ. Тезд радиогоо[illegible] үдэр бүри ханхинажа наада[illegible]танил хоолойн зүжэг соо[illegible] дуу баһа гүйсэдхэжэ байна[illegible] аягүй бэшэ аал?

Гэхэ мэтээр тоосоо[illegible] эрилтэ ехэтэй мүнөөгөй [illegible]рагшын һанаанда таарагаа[illegible] бэшэ юумэнүүд буряад [illegible]мын театрайхидай шэнэ [illegible] тээл соо яһала бии. Дра[illegible]турагическа материалай. [illegible] аргагүй һайн байһан дэ[illegible]һээ, зүжэгэтэ хабаадаһан [illegible]рисануудай үнэн сэдьхэлэ[illegible] оролдожо хүдэлһэн дэ[illegible] «Үлгын дуун» һонирм[illegible] харахаар зүйл болоо. Хар[illegible] нэрлэһэн дутуу дундаг[illegible]най режиссурын шэнэ[illegible] элирхэйлнэ гэжэ сэхэ [illegible].

Энэ мүнөө шэнжэлжэ [illegible]һэн зүжэгнай театрай [illegible]хы коллективэй һүүлэ[illegible] соо һубарюулан [illegible] байһан бүтээлнүүдэй [illegible] болоно. Театральна [illegible] дүүрэхэ дутэлшэһэн [illegible] премьерэнүүдээ «дабы[illegible]даг» һайшаахаар бэшэ [illegible] буряад драмын театрта [illegible]лэй жэлнүүдтэ бии [illegible]. Шэнэ зүжэгөө оройдоо [illegible]ёр-гурба дахин харуу[illegible] гастрольдо гарашахадаа, [illegible]райхид тэрэнээ һайса [illegible] жэшье, заһажашье үрдэ[illegible] гэжэ һанахаар байдаг. [illegible] намартаа сезоной нээ[illegible] репертуарта оруулаг[illegible] шэнэ зүйлнүүдтэ бүхы [illegible]ралай хандуулагдаха, [illegible] зүжэгүүдэй мартаг[illegible] «хойшоо гараха» байһан[illegible]эли ха юм. Тиихэ зуура [illegible]ной дүүрэхэсэ байхада [illegible]дингдэжэ» тушаадаһан [illegible]гүүдтэ репетиционно[illegible] дуталдахань ойлго[illegible] Юрэдөол, зохёохы [illegible]вэй худэлмэриеэ [illegible] ёһоор эмхидхэхэ саг [illegible]. Нэгэдэхеэр, энээнһээ [illegible]гэй шанар дулдыдана. [illegible] дохеор, харагшаднай [illegible] һүүлшын үдэрнүүдтэ [illegible] харин түхэреэн жэлэй [illegible]шада театрай шэнэ [illegible]нүүдтэй «халуун дээрэнь [illegible]нилсаха аргатай байг[illegible].

Б. ДАМБАРИНЧИНОВА.

Май һарын киноафиша

ПОЛИТИЧЕСКЭ ДЕТЕКТИВ, БАРИМТАТА ФИЛЬМУУД

«Перехват» гэжэ политическэ детективэй үйлэ хэрэгүүд эхинһээ эршэдэнэ. Залуу хилэ сахигша Алексей Бахтеев эбдэрһэн маяк заһахаяа ерэнэ. Гэнтэ тэрэ танигдаагүй хүнэй парашюдаар буухые обёоржохибо. Хилэ сахигшад «хүлеэгдээгүй айлшанай» мүр мушхэжэ эхилнэ... Евгений Месяцевэй сценарияар энэ фильм «Мосфильм» киностудиин режиссер Сергей Тарасов найруулан буулгаа юм. Киногой гол рольдо мэдээжэ актер, Ленинскэ комсомолой шангай лауреат Андрей Ростоцкий наадана.

Мүнөө үеын хойшоолуулагдашагүй асуудалнуудые шиидхэлгэдэ кино буулгагшад мүн лэ гол анхаралаа хандуулдаг болонхой. Совет мэдээжэ роман бэшэгшэ Иосиф Герасимовай «Пробел в календаре» гэжэ номоор «Мосфильм» киностудида «Время сыновей» гэжэ кино буулгагдаа юм. Тус фильм хоёр эрдэмтэдэй — Кордин, Дубцов гэгшэдэй хуби заяан тухай хөөрэхэһөө гадна, үйлэдбэридэ эрдэм ямар һуури эзэлхэб, нүлөө үзүүлхэб гэһэн асуудалые ондо ондоогоор ойлгодог хоёр геройн алишье талые адли тэгшээр уудалан харуулна. Фильмын режиссер Евгений Матвеев академик Кординой ролиие өөрөө гүйсэдхэнэ.

М. Горькийн нэрэмжэтэ киностудида буулгагдаһан «Где ваш сын!» гэжэ фильм харагшадта урид мэдээжэ «Внимание! Всем постам» гэжэ киногой үргэлжэлэл болоно. Эндэ уголовно бэдэрэлгын алба хаагша Виктор Кольцовой албан хэрэгүүд тухай тодорхойгоор харуулагдана. Фильмын гол рольнуудта Ленинскэ комсомолой шангай лауреат Андрей Ростоцкий, РСФСР-эй габьяата артистка Тамара Дегтярева гэгшэд наадана. Тамара Дегтярева шэнэ фильмдэ хүүгэдэй байшангай директорэй ролиие гүйсэдхэнэ. Анатолий Васильев хүүгэдэй байшанда хүмүүжүүлэгдэжэ байһан нэгэ хубүүнэй эсэгын ролиие сэдьхэл худэлгэмөөр гүйсэдхөө. Тиихэдэ Москва хотын һургуулинуудай һурагшад Володя Сычев, Максим Максимов, Женя Петров гэгшэд үхибүүдэй рольнуудта ёһото актернууд мэтээр наадана.

Режиссер Владимир Савельевэй А. Довженкын нэрэмжэтэ киностудида буулгаһан «Воспоминание» гэжэ хүгжэмтэ—баримтата фильмые үргэн олон харагшад хүлеэжэ яданхай. Суута дуушан, поэт, актер Владимир Высоцкиин журналистнуудтай, нухэдтэеэ, тэрэнэй бэлиг шадабарида һүгэдэдэг хүнүүдтэй уулзалга тухай, актерой хабаадалгатай зүжэгүүдһээ хэһэгүүд, тэрэнэй кинофильм буулгаха талаар хэһэн һэдэлгэнүүд тухай элдэб материалнууд тус фильмын бодото удха шанарые бүри гүнээгырүүлнэ. Тиихэдэ кинофильмые харагшад В. Высоцкиин гүйсэдхэһэн дуунуудые шагнаха юм.

А. Колбергсын «Тень» гэжэ романаар Ригын кинематографистнууд «Двойник» гэжэ мелодрама буулгаба. Энэ фильм Виктор Эрик гэжэ хоёр эхир хубүүдэй хуби заяан тухай хөөрэнэ. Эдэ хоёрой нэгэниинь үнэн сэхэ худэлмэрилэгшэ, жэшээтэ эсэгэ болоно, харин нүгөөдэнь—гэмтэ ябадал хэжэ, буруу харгыда ороно.

—Энэ фильм гансал түрэл гаралай үндэнэ бэдэрэлгэдэ зорюулагдаһан бэшэ. Фильм хараһан хүнүүд оршон тойронхи байдалтаяа ямар холбоотой байһан тухайгаа, ёһо заншал, үе залгамжалгын гурим тухай һанаата болохо, бодожо үзэхэ ёһотой,—гэжэ фильмын режиссер Рихард Пикс хэлээ һэн.

«Кто войдет в последний багон...» Иимэ гаршагтай фильмые Виктория Токаревагай «Старая собака» гэжэ туужаар Молдавиин кинематографистнууд табиба. Гоёхон бэетэй, һайханаар хубсалһан, хүнэй мэдэлдэ бэлээр орохоор бэшэ, бэеэ даанги, 30 наһатай, медсестра мэргэжэлтэй ганса эхэнэр тухай энэ фильм хөөрэнэ. Хараха яэзада ажана түбшэн байдалтай Иннын гансаардалгаа, гашуудалые фильм харагшад яһала хубаалдаха аргатай.

Уран зохёолшо Василь Быковэй туужаар «Белорусьфильм» киностудида буулгагдаһан «Знак беды» гэжэ дайн тухай хөөрэһэн фильм һонирхолтой. Үзэг бэшэг һайн мэдэхэгүй, хэзээдэшье үнэн хэрэгэй түлөө бэеэ үгэхөөр бэлэн таряашан эхэнэр булимтарагшадтай зориго мүхэнгүйгөөр, эсэргүүгээр тэмсэнэ. Энэ эхэнэрэй ролиие урид «Мой друг Иван Лапшин» гэжэ фильмдэ, «Не стреляйте в белых лебедей», «Зимняя вишня» гэжэ телефильмнүүдтэ наадаһан Нина Русланова гүйсэдхэнэ.

Хотын кинотеатрнуудта харуулагдажа байһан «Карусель на базарной площади» гэжэ фильм дайнай дүүржэ байһан һарануудтахи үйлэ хэрэгүүдые үргэнөөр үудалан харуулна. Уран зохёолшо Альберт Лиханов «Голгофа» гэжэ повестиингоо үндэһөөр тус фильмын сценари бэшээ юм. Фильмын гол герой дайнһаа шархатаад бусаһан жолоошон Алексей Пряхинай ролиие Литвагай мэдээжэ актер Регимантас Адомайтис шадамар бэрхээр гүйсэдхэнэ байна.

В. ПАВЛОВА,
Буряадай АССР-эй Госкиногой аха лагша редактор.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: «Двойник» гэжэ мелодрамаһаа үзэгдэл.

ХАРЮУГАА АБАБА

ФУТБОЛ

СССР-эй «А» классай хоёрдохи бүлэгтэ наададаг Сибирь болон Алас-Дурна зүгэй зонын футболистнууд календарингаа уулзалгануудай хажуугаар, РСФСР-эй кубогта хүртэхын түлөө наадануудые үнгэргэнэ. Манай «Сэлэнгэ» командын футболистнууд Шэтын стадион дээрэ тэндэхи «Локомотив» команда т а й РСФСР-эй кубогта хүртэхын түлөө эхилһэн түрүүшын уулзалгада талмайн эзэдтэ 3:1 гэһэн тоотойгоор шүүгдэнэн байгаа. Үнгэрэгшэ амаралтын үдэр эдэнэр харюугайнгаа наада Улаан-Удын Буряадай АССР-эй 25 жэлэй ойн нэрэмжэтэ стадион дээрэ үнгэргэбэ.

Үдэшын 6 часһаа эхилһэн наада харахаяа Улаан-Удын хүн зон олоороо суглараа. «Сэлэнгын» футболистнууд нааданай эхилэн сасуу талмайн алишье талаар урагшаа добтолно. Командын гэшүүд Сергей Тутаев (наададаг тренер), Юрий Гришин, Игорь Черных, Олег Соболев гэгшэдэй бүмбэгэ абамсаараа айлшадайнгаа тала руу эмхи гуримтайгаар добтолго эмхидхэхэдэ, суглараг шад һайшаана. Нааданай эхилһээр арбан минутын үнгэрөөд байхада, ээлжээтэ бүмбэгэ абаһан Юрий Гришин айлшадай ворота руу сохижорхибо. Энээнэй урдаһаа харайжа ошоһон Игорь Черных Гришинэй дамжуулһан бүмбэгэ сохиходоо, тэрэнние айлшадай ворота руу оруулжархиба.

Уулзалгын хоёрдохи хахад. Газаа хүйтэн, һалхитай, байдгээд лэ саһаар шэдэлнэ. Тээд футболистнуудта ямаршье уларил хабаатай бэшэ шэнги. Эдэнэр бүмбэгээе буляалдан, урда урдаһаа добтололсоно. Айлшадай футболистнууд — Наиль Галимов, В л а д и м и р Веквард, Андрей Истомин гурбан хурдан солбон футболистнууд байһанаа эндэл харуулаа. Эдэнэрэй «Сэлэнгын» ворота руу хэдэн удаа мэргэнээр бүмбэгэ сохибошье, д ү р ш э л т э й вратарь Юрий Бельмасов тэдэнниень гартаа а б а а д байха юм. Н а а д а н а й эхилһээр алишье командын гэшүүд бүмбэгэ оруулжа ядана. Манай футболистнууд айлшадаа 2:0 гэһэн тоотойгоор шүүгээ һаа, удаадахи нааданда хабаадаха эрхэдэ хүртэхэ байба. Тиимэһээ «Сэлэнгын» футболистнууд дахинаа бүмбэгэ оруулха һэдэлгэ хэдэн удаа гаргажа, айлшадаа яһала мэгдэхээнэ. Эзэлжээтэ добтолгоёо бодомжотойгоор эмхидхэһэн «Сэлэнгын» футболистнууд одоошье һанаһандаа хүрэжэ, стадиондо суглараг шадые баяр луулба. Энэ бүмбэгые Юрий Гришин оруулһан байна. Энээгээр наадан дүүрэбэ.

Майн 15-да Улаан-Удын «Сэлэнгэ» команда ээлжээтэ наадаяа өөрынгөө стадион дээрэ үнгэргэхэ юм. Айлшаар Красноярскын, «Автомобилист» команда ерэнхэй. Наадан үдэшын 6 час 30 минутаһаа эхилхэ.

Б. ЦЫРЕМПИЛОВ.

ГЕРОЙН ДУРАСХААЛДА

Советскэ Союзай Герой, гвардиин полковник В. Б. Борсоевой дурасхаалда зорюулагдаһан 20 километрэй заншалта урилдаан Илалтын үдэртэ зорюулагдан үнгэргэгдэбэ.

Үглөөнэй 11 час. Советүүдэй талмай дээрэ хүн зон олон. Баярай аялга хүгжэм һүр жабхалантайгаар холо саагуур соностоно. Элдэб үнгэтэй спортын тугууд һэбшээ һалхинда далбан намилзажа, оршон тойронхи байдалые улам баяр жабхалантай болгоно.

Энэ заншалта урилдаан тэбхэр 20 жэлэй урда тээ, тоошолбол, Агуу Октябриин 50 жэлэй ойн жэлдэ үнгэргэдөө һэн. Ушар иимэһээ сугларагшад үнгэрһэн 20 жэл соо арадай ажахые хүгжөөлгэдэ туйлаһан амжалтануудаа толгой соогоо согсолон, үшөө ямар ехэ юумэ бүтээхэ байһанаа хараалжа, залинта революциин 70 жэлэй ойе һайндэрлэхые бэлдэжэ байна бшуу.

Старт үгтэжэ, спортын хэдэн бүлгэмүүд болон клубуудай дүшөөд атлет холын замда гараба. Урдань 20 километр. Хүнгэн атледүүд түрэл хотынгоо үйлсэ, гудамжануудаар үнгэрөөд, Хяагтын дердам хартыгаар юһэдэхи километр хүрэтэр ошоод, һөөргөө бусаха ёһотой һэн. Энэ жэлэй урилдаанай онсо шэнжэнь юуб гэхэдэ, спортын ветерануд, эдиршүүл хабаадажа, т а б а н километр 800 метртэ хурдан солбоноо түршаба. Нэгэшье эхэнэрэй мүрысөөндэ хабаадаагүй байһаниинь халагламаар.

Түрүүшын табан километртэ урилдаашад зайгаа нэгэ жэгдээр гаталһан байха юм. Годиродхын һүүлээр ЛВРЗ-гэй спортклубай инструктор, спортын мастер Виктор Трунев, тэрэнэй нүхэр Алексей Коровин гэгшэд бусадһаа таһарба. Тиихэдэнь лэ эдэ хоёрой хэн нэгэн илажа гарахань ха гэжэ һанахаар байгаа һэн. Түрүүлжэ ябагшад 15 километрые 48 минута 35 секунда соо гаталба. Иигэһээр байтар Буряадай худөө ажахын институдай аспирант Цырен Чернинов «хоёрдохи амисхаал» абаһан юумэдэл, урагшаа шуумайжа, тэдэнние хүсэхэ тооной болобо.

Ахигдаха болоһон түмэр замшадай командын түлөөлэгшэд аһан шадалаа гаргаба хэбэртэй. Хурдан сүлхэ Виктор Трунев энэ зайе 1 час 04 минута 23 секунда соо гаталжа, В. Б. Борсоевой дурасхаалта шанда хүртөө. Тиигэжэ тэрэ урзанда жэлэйнгээ амжалтые дабтаһан байха юм.

«Урожай» бүлгэмэй түлөөлэгшэ Цырен Чернинов илагшаһаа оройдоол 13 секундаар гартажа, хоёрдохи һуури эзэлбэ. Алексей Коровин 1 час 06 минута 14 секунда саг харуулжа, бронзо медаляар шагнагдаа. Эдэнэр бүлтадаа нёдоондо жэлэй үрэ дүнгүудые үлүүлээ гэжэ тэмдэглэлтэй.

Энээнтэй дашарамдуулан, заншалта урилдаанай түүхэ тухай тобшохоноор хэлэлтэй. Манай мэдээжэ хүнгэн атлет, СССР-эй спортын мастер Владимир Цыренов энэ урилдаанда наймаа дахин илажа гараа һэн. В. Дульянинов, аха дүүнэр Сергей болон Валерий Разницынууд, Г. Гафаров, И. Борькин болон бусад эрхимлэһэн намтартай. Зүгөөр Иннокентий Борькиной харуулһан үрэ дүн (1 час 00 минута 23 секунда) мүнөө болотороо ойроо хүртэшэгүй байһаар.

Жэл бүхэндэ энэ заншалта урилдаанда хабаададаг ЛВРЗ-гэй якорна цехэй слесарь Валентин Бадмаев — хоёрдохи, худөө ажахын институдай физическэ хүмүүжүүлгын кафедрын ахалагша багша Виктор Павлов, Буряадай номой хэблэлэй редактор Ким Баторов удаадахи һууринуудта гараа.

— Спорт ажалдамни ехэ туһа хүргэдэг юм. Үглөө бүхэндэ гүйхэдөө, бэемни хододоо хүнгэн һэргэг ябадаг. Эгээл тиимэһээ үдэрэйнгөө нормые 120—125 процент, һайн ш а н а р тайгаар дүүргэдэг гээшэ аабзаб гэжэ һанагшаб,— гээд слесарь В. Б. Бадмаев хөөрэнэ.

Эдиршүүлэй дундаһаа лесотехническэ техникумэй һурагша Слава Семенов эрхимлээ— 18 минута 58 секунда. 49-дахи һургуулиин 10-дахи классай һурагша Дима Галимов, республиканска типографиин худэлмэрилэгшэ Игорь Храмцов шангай һууринуудта гараба.

Командна тоосоогоор эрэшүүлэй болон эдиршүүлэй бүлэгүүдтэ «Урожай» бүлгэмэй областной советэй урилдаашад илажа, рессپорткомитедэй 1 шатын дипломоор, дурасхаалта бэлэгээр шагнагдаһан байна. ЛВРЗ-гэй спортклуб